ECO-SCHOOLS

HOERA!

Eco-Schools bestaat 25 jaar

60 pagina's

aan inspiratie voor duurzaamheid op school

Foto: Ronald Goedheer

Eco-Schools
25 YEARS
1994-2019

Decrease your footprint
increase your handprint

VOORWOORD

Dit jaar -2019- bestaat het keurmerk Eco-Schools 25 jaar. Voor dit jubileumjaar hebben we het mooie thema: “Decrease your footprint, increase your handprint.” De handafdruk staat symbool voor de overtuiging dat we het verschil kunnen maken, met kleine én grote acties. Want het verschil maken: dat kunnen we. We kunnen dat niet in ons eentje, maar wel gezamenlijk. De wereldwijde Eco-Schoolsbeweging laat dat zien. Met bijna 20 miljoen leerlingen en 1,4 miljoen docenten wereldwijd maken we werk van duurzame ontwikkeling. We doen dat op een positieve, leuke manier. Samen!

De positieve handafdruk: het is wat ons betreft een prachtige tegenhanger van de negatieve voetafdruk, die veel meer aandacht krijgt. Duurzaamheid gaat immers niet alleen om wat we allemaal niet meer mogen. Duurzame ontwikkeling gaat vooral over het zoeken naar manieren van leven waarvan we allemaal gelukkiger worden: mensen, dieren, planten, hier en nu, én daar en later.

Niet iedereen ervaart dat zo. Daar zijn we ons van bewust. Voor velen voelt duurzame ontwikkeling nog altijd als een last. Als koploper het verschil maken is daarom niet altijd eenvoudig. We hebben te maken met weerstand, met mensen die vanuit andere visies of overtuigingen werken, die minder urgentie voelen of die simpelweg de tijd en energie niet kunnen vinden om zich te verdiepen in hoe het anders kan. Juist daarom is ons werk als pionier zo belangrijk. Samen zorgen wij ervoor dat het steeds makkelijker, leuker en goedkoper wordt om ons groene voorbeeld te volgen!

Daarom vroegen we Eco-teams voor dit inspiratiemagazine niet alleen naar hun succesverhalen. We vroegen door naar de eerlijke verhalen over het proces dat ze doorlopen. Welke hindernissen kwamen ze tegen? En vooral: hoe hebben ze die aangepakt? Eco-Schools draait namelijk niet in de eerste plaats om de meetbare resultaten die zijn bereikt. Het gaat vooral om de verandering die we weten te realiseren.

Wij zien duurzaamheid namelijk niet als een project met een eindpunt, maar als een ontwikkeling, een groeiproces dat we samen aangaan. Het is een continue zoektocht. Daar is het programma ook op gebaseerd. Heeft jullie school een certificaat of Groene Vlag behaald? Dan laten jullie zien dat jullie je steeds verder willen ontwikkelen als duurzame school en dat jullie doorlopend bezig zijn om duurzaamheid in alle aspecten van de school te integreren. Je laat er ook mee zien dat je er steeds meer mensen bij wilt betrekken, zowel binnen als buiten de school. Het proces staat centraal.

Om te laten zien hoe we samen onderweg zijn, maakten we dit magazine. Vol inspirerende en eerlijke verhalen van scholen die werk maken van duurzame ontwikkeling. Doe er je voordeel mee! Laat je inspireren! Samen maken we het verschil. Geniet ervan!

Hak van Nispen tot Pannerden
Nationaal coördinator Eco-Schools Nederland

Anna Vanderveen
Programmaleider Eco-Schools Nederland

12

18

27

41

47

52

Colofon

Inspiratiemagazine Eco-Schools is een eenmalige uitgave van Eco-Schools Nederland en verschijnt in een oplage van 1.500 exemplaren. Het magazine is ontwikkeld door SME, de nationaal coördinator van het programma in Nederland.

Redactie
Samantha van Meurs, eindredactie
Ferlin van de Bovenkamp
Lisa Klijnstra
Machiel van Lieshout

Aan dit magazine werkten diverse collega's van SME/Eco-Schools mee:
Amber Broek, Anna Vanderveen, Anne Remmerswaal, Dominique Grotenhuis, Hak van Nispen tot Pannerden en Patricia Rijken

Vormgeving
Samantha van Meurs
Ferlin van de Bovenkamp

Aan de inhoud van de artikelen in dit magazine is veel aandacht besteed. De redactie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele onvolledigheden of onjuistheden. Ook heeft de redactie haar uiterste best gedaan om bij alle gebruikte foto's de juiste bronvermelding te plaatsen en recht te doen aan privacy bescherming. Wanneer beeldmateriaal is gebruikt waarvan u de rechthebbende hebt en voor het gebruik u niet als bron of rechthebbende bent benoemd kunt u contact opnemen met de redactie via info@eco-schools.nl. Overname van artikelen – op welke manier en met welk doel dan ook – is uitsluitend toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming. Hiervoor kan contact worden opgenomen met info@eco-schools.nl

Eco-Schools Nederland
www.eco-schools.nl
info@eco-schools.nl
030 – 635 89 00

Inhoud

Over Eco-Schools

6 Internationaal keurmerk voor duurzame scholen
20 Zoom: Light on Small & De Grote Plantenjacht
24 Eco-Schools statistieken
31 Inspirerende voorbeelden per thema
54 Nieuw project: Eco-Schools facilitair
57 Inspiratiedag 2019
58 Eco-Schools app
59 Doe ook mee!

Ervaringen Scholen

10 Duurzaamheid op De Geluksvogel
12 Van Eco-team naar professionele organisatie
16 Een pakjesvrije school
18 Boring naar water: zeker niet boring!
22 Al acht jaar Eco-Schools
27 Eerste Eco-campus van Nederland
38 Leerlingen aan het stuur
41 Een groen dak in Amsterdam
44 De Eco Heroes
47 Een Eco-team met 20 leerlingen
50 Gemotiveerde leerkrachten
52 Hoge betrokkenheid van leerlingen
55 De zesde Groene Vlag

Advertorials

15 Jong Leren Eten
21 Greenpeace Nederland
26 NatuurWijs
30 Renewi Nederland
49 Supporter van Schoon
60 Vereniging GDO

Internationaal keurmerk voor duurzame scholen

Foto: techniekbeeldbank.nl

Dit magazine staat vol inspirerende en eerlijke verhalen van scholen die werk maken van duurzame ontwikkeling. Alle scholen doen dit met behulp van het Zevenstappenplan van Eco-Schools. Maar wat is Eco-Schools precies?

Eco-Schools is hét internationale keurmerk voor duurzame scholen. Al meer dan 51.000 scholen in maar liefst 68 landen zijn aangesloten. Aan de hand van een Zevenstappenplan werken scholen - met actieve betrokkenheid van leerlingen - integraal aan duurzaamheid.

Zevenstappenplan

Scholen behalen het keurmerk met behulp van het Zevenstappenplan. Zo wordt een Eco-team opgericht dat de school onderzoekt met behulp van een Eco-scan. Het team beslist op basis van de uitkomsten aan welke duurzaamheidsthema's ze willen werken en voeren acties uit om de school te verduurzamen. Daarnaast wordt gewerkt aan het verduurzamen van de lessen en de samenwerking met de omgeving.

De Groene Vlag

Na het doorlopen van de zeven stappen behalen scholen het keurmerk en mogen ze de Groene Vlag hijsen. Om het keurmerk te behouden blijven scholen zichzelf ontwikkelen en vindt er elke twee jaar een nieuwe audit (keuring) plaats.
Voordat scholen het keurmerk behalen ontvangen ze ook twee certificaten. Het Bronzen certificaat na het uitvoeren van stap 1 tot en met 4 en het Zilveren certificaat na het uitvoeren van stap 5.

Leerlingen centraal

Eco-Schools is gebaseerd op het principe 'student-led change'. Dat betekent dat leerlingen centraal staan in de duurzame verandering van de school. Zij vormen dan ook de kern van het Eco-team. Naast leerlingen zitten ook enkele volwassenen in het team: docenten, de conciërge en/of ouders van leerlingen.

Duurzaam denken en doen

Met Eco-Schools stimuleer je leerlingen tot duurzaam denken en doen. Het laat leerlingen ervaren wat zij kunnen bijdragen aan een duurzame toekomst. Hierbij werken ze aan de ontwikkeling van belangrijke 21e-eeuwse vaardigheden zoals communiceren, samenwerken, problemen oplossen en creatief denken.

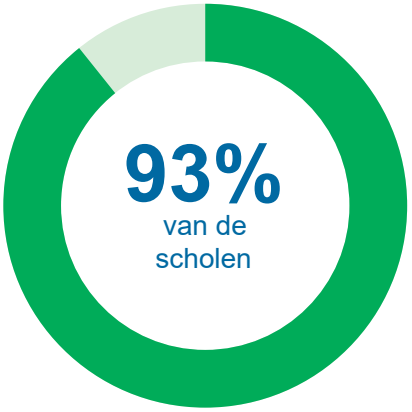
Geschikt voor alle scholen

Eco-Schools is geschikt voor alle scholen die stappen willen maken op het gebied van duurzaamheid. Van basisscholen tot universiteiten.

ziet de school duurzamer worden.

ziet een verandering in houding en gedrag van leerlingen en docenten.

Eco-Schools en de SDG's

Het keurmerk Eco-Schools is officieel erkend door de Verenigde Naties. De VN heeft zeventien Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) gesteld voor 2030. Met Eco-Schools werk je als school mee aan het behalen van meerdere van deze doelstellingen, zoals het doel voor klimaatverandering, duurzaam gebruik, ecosystemen en kwaliteitsonderwijs.

Organisatie Eco-Schools

Eco-Schools is een keurmerk van de grootste organisatie voor natuur- en milieueducatie ter wereld: de Foundation for Environmental Education (FEE) en bestaat al sinds 1994. Meer weten over Eco-Schools? Kijk op www.eco-schools.nl of neem contact op via info@eco-schools.nl

Waarom meedoen aan Eco-Schools?

Een blijvende verandering

Met behulp van Eco-Schools werken scholen op een gestructureerde manier aan duurzaamheid. Dit zorgt voor een blijvende verandering. Ook krijgt duurzaamheid een vaste plek in de hoofden, harten en handen van leerlingen en docenten.

Integraal: onderwijs, organisatie en omgeving

Met Eco-Schools komen alle losse duurzaamheidsprojecten en -acties onder één duidelijke vlag. Eco-Schools bevordert daarmee een integrale aanpak van duurzaamheid op school ('whole-school approach') waarbij duurzaamheid een vaste plek heeft in het onderwijs, de organisatie en de omgeving.

Profilering duurzame school

Met Eco-Schools kan je als school het internationale - door de Verenigde Naties erkende - keurmerk voor duurzame scholen ontvangen. Zo laat je als school zien dat jullie werken aan een duurzame toekomst.

Besparingen

Naast de duurzame verandering onder leerlingen verandert de school zelf ook. Met Eco-Schools zijn grote besparingen mogelijk op bijvoorbeeld water, energie of afval en uiteraard ook op financiën. Uit onderzoek blijkt dat 98% van de deelnemende scholen de school duurzamer ziet worden.

Op De Geluksvogel scheiden ze het afval

Duurzaamheid op De Geluksvogel

Voordat IKC De Geluksvogel met Eco-Schools startte, bestond de basisschool uit twee oude gebouwen en werd er weinig gedaan met duurzaamheid. Met de komst van een nieuw duurzaam schoolgebouw zocht de school naar een manier om duurzaamheid ook binnen de school een plek te geven. Vanwege de centrale rol voor leerlingen koos de school voor Eco-Schools.

Op De Geluksvogel vormen leerkrachten, leerlingen uit verschillende groepen, ouders en de conciërge het Eco-team. Eén keer per maand komen zij bij elkaar en vergaderen zij over hoe het er op school aan toegaat op het gebied van duurzaamheid en welke veranderingen ze nog willen doorvoeren. Hiervoor maken de Eco-teamleden plannen en bedenken ze acties.

Drie thema's

De Geluksvogel werkt aan drie verschillende thema's. Binnen het thema afval zorgen ze ervoor dat afval gescheiden wordt weggegooid met als doel een

Het nieuwe schoolgebouw

Het Eco-team van De Geluksvogel

afvalvrije school te worden. Inmiddels hebben ze al veel minder afval door alle kinderen een bidon te geven.
Hieruit volgde automatisch het thema hygiëne, omdat deze bidons natuurlijk regelmatig schoongemaakt moeten worden. Het Eco-team heeft een uitstap gemaakt naar de Hogere Hotelschool die in de wijk van de school staat, om ervaringen uit te wisselen over het omgaan met hygiëne. Op deze manier houdt De Geluksvogel ook verbinding met de wijk.
Dit laatste houdt weer verband met het thema communicatie. Om de rest van de school en de wijk mee te krijgen in hun duurzame plannen, is het belangrijk om er op een goede manier over te communiceren. De leerlingen doen dit bijvoorbeeld door in hun eigen klas een praatje te houden over onderwerpen die tijdens de vergadering besproken zijn, om zo alle leerlingen van de school mee te nemen in de duurzame veranderingen van de school.

Verschillende reacties

Ouders reageren verschillend op het werk van het Eco-team. Veel ouders zijn betrokken bij de activiteiten van het Eco-team, anderen zijn minder geïnteresseerd of juist sceptisch. Bij het verminderen van drinkpakjes door het gebruik van bidons ontstond er weerstand bij sommige ouders. Ze gaven aan dat hun kind geen water lust of vonden bidons niet hygiënisch.

Omgaan met weerstand

Hoe de school omgaat met de weerstand van ouders? Door te wijzen op het gezonde effect van waterbeleid, door te blijven communiceren en te laten zien dat de leerlingen blij zijn met het water. Op die manier worden de duurzame plannen wel doorgevoerd, maar in behapbare stappen.
Veel leerlingen krijgen van huis uit weinig mee over duurzaamheid. Zo zijn er kinderen die frisdrank drinken bij het ontbijt of die thuis nog nooit wortels hebben gegeten. Daarom krijgen de kinderen nu ook op school dagelijks groente en fruit in de pauze.

Betrokken leerlingen

Hoewel er vanuit ouders soms wat weerstand komt, zijn de leerlingen zelf heel enthousiast. Vooral bij de kinderen in het Eco-team is te merken dat ze groeien in hun taak en dat ze trots zijn op wat ze bereiken. Zo is duurzaamheid voor een jongen uit groep 4 vaak nog ingewikkeld, maar hij zit duidelijk te genieten bij elke vergadering en heeft het gevoel dat hij iets waardevols bijdraagt.

Paspoort

Naam school: IKC De Geluksvogel, Maastricht

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2017

Behaald: Zilveren certificaat

Thema's: Afval & grondstoffen, hygiëne en communicatie

Van Eco-team naar professionele organisatie

De kern van Eco-Schools is ‘student-led change’: leerlingen staan centraal in de duurzame veranderingen van de school. Een school die hier erg sterk in is, is het Ashram College in Alphen aan den Rijn. Er zijn wel docenten betrokken bij het Eco-team, maar de leerlingen organiseren de meeste activiteiten zelf.

De leerlingen van het Eco-team runnen een professionele organisatie vanuit hun Green Office: een eigen ruimte in de school, compleet met vergadertafel, meubels en een oneindige verzameling planten. De meubels zijn gevonden in kringloopwinkels en op straat, de planten gesponsord door familie en vrienden. Het Eco-team werkt aan de thema’s afval, voeding en communicatie.

Afval

Binnen het thema afval was de eerste actie het vervangen van de papieren en plastic bekertjes in de lerarenkamer door mokken. Verder hebben ze een ‘anti-printwedstrijd’ georganiseerd onder docenten, waarin de verschillende docentensecties streden om wie er het minst print. Deze twee acties hebben ervoor gezorgd dat er aanzienlijk minder afval is op de school. Ook is het Eco-team bezig om ervoor te zorgen dat de school afval gaat scheiden, maar dit blijkt nog niet zo eenvoudig te zijn: sommige leerlingen gooien het afval niet in de juiste bak en het afval gescheiden laten ophalen blijkt ook lastig. Een concrete oplossing hebben ze nog niet gevonden, maar ze denken na over een vervolg.

Voeding

Voor het thema voeding is het team bezig om te zorgen dat er meer plantaardige en vegetarische opties in de kantine te verkrijgen zijn. Waar eerst speciaal gevraagd moest worden om een plantaardig belegd broodje, is dit nu al standaard een van de opties in het assortiment van de kantine.

Communicatie

Verschillende leerlingen zijn door SME (de coördinator van Eco-Schools) opgeleid tot energiecoaches, waardoor zij huiseigenaren in Alphen aan den Rijn kunnen voorlichten over hoe ze zuinig om kunnen gaan met energie. Ook zijn ze bezig met het bouwen van een website, waarvoor ze onder andere artikelen schrijven om anderen te motiveren en inspireren over het thema duurzaamheid.

De Green Office

Op jonge leeftijd beginnen met leren

De docenten die het Eco-team begeleiden helpen vooral bij het implementeren van duurzaamheid binnen het onderwijs. Zo mogen leerlingen hun verslag voor maatschappijleer nu schrijven over duurzaamheid en wordt bij techniek niet meer alleen de technische kant van een windmolen belicht, maar ook dat een windmolen zorgt voor duurzame energie. De leerlingen van het Eco-team zijn ervan overtuigd dat het belangrijk is om al op jonge leeftijd iets te leren over duurzaamheid: "Op de middelbare school begin je je eigen mening te vormen, maar als jij nooit iets over duurzaamheid geleerd hebt, ligt je focus daar niet op. Wanneer het verwerkt wordt in onderwijs, kun je nog steeds je eigen mening vormen, maar kun je deze beter onderbouwen."

Het Eco-team

De omgeving betrekken

Een actie die laat zien hoe het Eco-team ook de omgeving betrekt bij hun duurzame plannen is de Opschoondag. Het afgelopen jaar koos het Eco-team ervoor om de Opschoonactie middenin het centrum van de stad te organiseren. Ze hadden een kraampje neergezet waarbij ze het gesprek aangingen met passanten. Iedereen kon aanhaken bij hun actie wanneer en zolang ze wilden. Als mensen even tien minuten door het dorp gingen lopen konden ze de prikker meenemen. Dit was een groot succes. Achteraf kregen ze op Facebook reacties van mensen dat ze het goed vonden dat het Eco-team niet alleen aanwezig was bij de klimaatstakingen, maar ook zelf iets goeds deed door mee te doen aan de Opschoondag.
Een ander leuk voorbeeld is dat het Eco-team in samenwerking met Eosta, een distribiteur van biologisch geteelde groente en fruit, op een plek in de stad tegels uit de grond heeft gehaald en hier een boom heeft geplant. Deze guerilla gardening actie werd door de gemeente gesteund: zij hebben steunpaaltjes rond de boom geplaatst om deze te beschermen.

Hard werken

Het is per Eco-team verschillend hoeveel tijd ze besteden aan Eco-Schools. Maar het Eco-team van het Ashram College pakt het wel erg serieus aan! Zo maken ze voor elke activiteit een projectplan en hebben ze de taken onderverdeeld in portefeuilles. De leerlingen van het Eco-team zijn zo gemotiveerd dat ze al hun vrije uurtjes in Eco-Schools stoppen. Soms besteden ze wel 20 uur in het weekend aan Eco-Schools! En hun inzet loont. Ze krijgen veel media-aandacht voor de activiteiten die ze organiseren. Zo stonden ze onder andere al meerdere keren in het AD.

Negatieve reacties

Hoewel de leerlingen van de het Eco-team veel positieve reacties ontvangen, krijgen ze natuurlijk ook te maken met mensen die niet enthousiast zijn. Bij de mokkenactie in de lerarenkamer, waren er ook leraren en leerlingen die het afdeden als onzin. Ook zeggen de leerlingen van het Eco-team dat ze merken dat veel andere leerlingen hen stereotyperen als 'geitenwollensokken, een groepje sukkels die niets beters te doen hebben'. De leerlingen geven echter niet op en blijven doorgaan met hun acties: "zo laat je zien dat je daadwerkelijk wat doet". Bij de training tot energiecoach deed wel een groot deel van de andere leerlingen mee. Daarom is communicatie belangrijk, zegt het Eco-team: "zo laat je duurzaamheid leven onder andere leerlingen."

De landelijke Opschoondag

Ook doen ze mee aan de klimaatstakingen

"We kregen complimenten dat we niet alleen aanwezig zijn bij klimaatstakingen, maar ook zelf iets goeds doen zoals de Opschoondag."

De toekomst

Het gebouw van de school is oud en er zijn plannen voor een nieuw schoolgebouw. Het Eco-team is betrokken bij de bouwplannen, om ervoor te zorgen dat bij de bouw ook rekening wordt gehouden met duurzaamheid. Op de vraag of de leerlingen verder nog dromen hebben voor de toekomst kwam een verrassend antwoord: hun uiteindelijke droom is dat de school het Eco-team niet meer nodig heeft. Ze hopen dat de duurzame veranderingen dan opgenomen zijn in het DNA van de school.

Tips

De ultieme tip van de leerlingen? De Green Office! "Zorg ervoor dat je een fysieke plek hebt in de school waar het Eco-team elkaar altijd kan ontmoeten." De leerlingen geven aan dat het hen ontzettend heeft geholpen, omdat ze hier nu ook in pauzes en vrije uren bij elkaar komen. Dit heeft er ook voor gezorgd dat ze allemaal vrienden van elkaar zijn geworden. "Ik zou echt niet weten wat ik zonder de Green Office zou moeten. Op deze manier is het echt een concept op school en niet zomaar een groepje leerlingen wat bij elkaar komt." Doordat alle leerlingen van het Eco-team inmiddels vrienden zijn van elkaar, is het ook gezellig om met elkaar een actie als de Opschoondag te organiseren.

Paspoort

Naam school: Ashram College, Alphen aan den Rijn

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2017

Behaald: Zilveren certificaat

Thema's: Afval & grondstoffen, voeding, communicatie

Jong Leren Eten stimuleert voedingseducatie op snijvlak gezond en duurzaam

"Voor een gezonde en duurzame generatie!" Vanuit die insteek laat het Rijksprogramma Jong Leren Eten scholen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en MBO kennismaken met activiteiten rond voeding. Voor scholen is de subsidie 'Lekker naar Buiten!' beschikbaar. Daarnaast heeft iedere provincie Jong Leren Eten makelaars die scholen van advies kunnen voorzien.

Subsidie 'Lekker naar buiten!'

"Bij het Jong Leren Eten (JLE) programma kunnen docenten een subsidie aanvragen om met hun klas concrete activiteiten te ondernemen rond duurzame en gezonde voeding. Het is namelijk veel leuker als je dit kunt zien en proeven, dan wanneer je het alleen in een lesboek voorbij ziet komen. Docenten gebruiken de subsidie bijvoorbeeld om met de klas een schoolmoestuin te onderhouden of er komt een gastdocent die kooklessen geeft. De subsidie kan ook gebruikt worden voor een excursie naar een boerderij, kas of voedselverwerkend bedrijf", vertelt Ellen Leussink. Zij is coördinator bij Jong Leren Eten.

> "Gebruik de JLE subsidie voor een kookworkshop, een moestuin of een bezoek aan boerderij, kas of voedselverwerkend bedrijf."

Jong Leren Eten makelaars

Daarnaast zijn er in elke provincie twee Jong Leren Eten makelaars actief. Een is werkzaam in de gezondheidssector en een in de natuur- en milieueducatiesector. Samen hebben zij goed in beeld welke activiteiten en locaties geschikt zijn voor de scholen in hun regio. Scholen kunnen vrijblijvend contact opnemen met de makelaars voor advies.

Voedingseducatie in de praktijk

De afgelopen jaren zijn er met behulp van de JLE subsidie veel gezonde en duurzame voedselprojecten gelanceerd. In Zeeland mochten basisschoolleerlingen onder leiding van chef-koks aan de slag met lokale producten, zoals zeewier, verse kruiden en vis. Dit resulteerde in gerechtjes voor het Yammie Yammie Zeeuws kindermenu. In Noord-Holland hielpen de makelaars met het opzetten van een zogenaamd Foodlab, zodat brugklassers kunnen experimenteren met gezond junkfood. Daarnaast was er voor MBO-opleidingen een Challenge Voedselverspilling. Zo'n 50 opleidingen met een link met voedsel gingen op een ondernemende manier aan de slag met bestaande voedselverspillingsvraagstukken vanuit de maatschappij en het bedrijfsleven.

Over Jong Leren Eten

Het Programma Jong Leren Eten 2017-2020 is een initiatief van het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en wordt uitgevoerd in samenwerking met het ministerie van VWS. Partners waarmee JLE samenwerkt zijn de Gezonde School, Jongeren op Gezond Gewicht, Voedingscentrum, IVN Nederland en het netwerk van NME-diensten. Wil je meer weten? Ga naar www.jonglereneten.nl en volg ons op Twitter en LinkedIn.

Dit artikel wordt je aangeboden door:
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)
www.jonglereneten.nl
jonglereneten@rvo.nl

Een pakjesvrije school

Vóór 2015 had De Paradijsvogel veel afval op school. Vooral doordat de leerlingen pakjes drinken meenamen voor in de pauze. De leerlingenraad kwam met het idee afval te verminderen door het gebruik van hervulbare waterflessen te stimuleren. Conciërge Wim was hier erg blij mee en wilde hier ook graag aan meewerken. De school besloot vervolgens om mee te doen aan Eco-Schools.

Op veel basisscholen vormen drinkpakjes het meeste afval. Zo ook op De Paradijsvogel. Toen ze besloten mee te doen aan Eco-Schools was de eerste uitdaging dan ook om van de school een 'pakjesvrije school' te maken. Dat is aardig gelukt! In de klas is te zien dat bijna alle leerlingen een hervulbare waterfles meenemen. Het anti-pakjesbeleid heeft de school al veel afval gescheeld én geld opgeleverd. Volgens juf Annemieke en de leerlingen uit het Eco-team is een mooie bijkomstigheid dat de leerlingen nu ook veel meer water drinken in plaats van suikerhoudende dranken.
Naast het verminderen van afval is het Eco-team ook op andere gebieden bezig om hun school duurzamer te maken: het scheiden van afval, verminderen van papiergebruik door dubbelzijdig te printen én het stimuleren van leerkrachten om hun smartboard en lampen uit te doen bij vertrek.

Het Eco-team

Het Eco-team van De Paradijsvogel bestaat uit zes leerkrachten en negen leerlingen uit groep 6, 7 en 8. Nadat vorig jaar de actieve leden uit groep 8 de school verlieten, moesten nieuwe leerlingen voor het Eco-team gezocht worden. Er werd een heuse sollicitatieprocedure gehouden, waarvoor de leerlingen een motivatiebrief moesten schrijven. Als gevolg heeft het Eco-team er een paar supergemotiveerde en enthousiaste leerlingen bij, die zelfs andere leerlingen durven aan te spreken op hun gedrag.

De projectweek

Om alle leerlingen en leerkrachten mee te krijgen organiseerde de school in 2019 een projectweek met het thema duurzaamheid. Er werden verschillende activiteiten georganiseerd, waarbij elke klas iets deed. Zo begon de week met een toneelstukje waarin leerkrachten en leerlingen grappige sketches deden rondom duurzaamheid. Verder heeft de school twee bomen geplant op het schoolplein, kwamen er verschillende interessante gastsprekers en ging een aantal klassen jutten. Met de spullen die ze gevonden hebben gingen de klassen iets creatiefs maken.

De omgeving wordt positief beïnvloed

Niet alleen binnen de school zijn de leerlingen en leerkrachten met duurzaamheid bezig. De oud-leerlingen van het Eco-team waren zo fanatiek, dat ze hun nieuwe goede gewoontes hebben meegenomen naar de middelbare school. Juf Manon: "Geweldig! Zo merk je dat meedoen aan Eco-Schools echt de moeite waard is." Juf Manon geeft toe zelf ook beïnvloed te worden door de veranderingen die op

Het Eco-team verkoopt Doppers voor het goede doel

school plaatsvinden. Ze is veel bewuster van haar energiegebruik en scheidt nu ook thuis al het afval, net als vele andere collega's.

Omgaan met weerstand

Natuurlijk gaat ook op De Paradijsvogel niet alles in één keer. Zoals juf Annemieke mooi zegt: "Elke verandering geeft weerstand" De tip van het Eco-team om hiermee om te gaan? "Volhouden! Als je blijft doorgaan, bereik je vanzelf wat je wil bereiken!"

Toekomstmuziek

Hoewel ze al heel veel bereikt hebben, ziet het Eco-team in dat het nog altijd beter kan. In de toekomst willen ze dat de school nog zuiniger omgaat met papier, afval en energie. Verder zouden ze graag zonnepanelen of groen op het dak van de school willen, maar dat is nog iets voor de toekomst!

Paspoort

Naam school: R.K. Basisschool De Paradijsvogel, Den Haag

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2015

Behaald: Zilveren certificaat

Thema's: Afval & grondstoffen, hygiëne, energie, voeding, communicatie

Boring naar water: zeker niet boring!

Op basisschool Scharn in Maastricht heeft het thema water gezorgd voor mooie inzichten, maar vooral een mooie samenwerking tussen leerlingen, leerkrachten en de gemeente.

Op de basisschool was duurzaamheid eerst geen thema, maar daar kwam verandering in toen de nieuwe directeur Eco-Schools introduceerde. Na kort ervaringen ophalen bij andere deelnemende scholen, werd al snel besloten om ook mee te doen. Vooral de term 'student-led change' klonk Lou Lahaije, leerkracht en kartrekker van het Eco-team, als muziek in de oren. Hij liet de Eco-scan dan ook geheel door de leerlingen uitvoeren en ook het kiezen van de thema's werd (natuurlijk wel onder begeleiding) aan de leerlingen toevertrouwd.

Verassend thema

Waar de meeste scholen kiezen voor de thema's afval en energie, kozen de leden van het Eco-team voor een wel erg opvallend thema. Tot Lou's verbazing kozen de leerlingen voor water!

Ontwikkeling van leerlingen

Voor basisschool Scharn is het behalen van de Groene Vlag zeker niet het hoofddoel. Het is natuurlijk wel een kroon op het werk, maar Lou en Peter Alblas (Eco-Schools begeleider vanuit het CNME, het centrum voor natuur- en milieueducatie in Maastricht) vinden de ontwikkeling die ze bij de leerlingen zien veel belangrijker.
"De leerlingen zijn zo enthousiast dat ik ze in het begin gewoon moest afremmen", aldus Peter. De betrokkenheid van de leerlingen op het gebied van duurzaamheid en het zorgen voor de wereld is volgens de heren precies wat een 'beginnend burger' moet leren, want: jong geleerd is oud gedaan.
Ook is het mooi om te zien dat de leerlingen hun eigen kwaliteiten ontwikkelen binnen het team. Zo is de één goed in het verzamelen van informatie en kan de ander prachtig tekenen, dit komt bijvoorbeeld weer samen in de posters die gemaakt worden.

Regenwater in de natuur

Het was zo opvallend dat de leerlingen voor water kozen, omdat er rond de school geen sloten of beekjes te vinden zijn. Het water dat tijdens een flinke regenbui op de daken valt kan eigenlijk nergens heen, het verdwijnt zo in het riool. Het regenwater mengt zich daar met vuil water, en in het ergste geval stroomt dat vieze water bij heftige regen ongezuiverd de Maas in. Het doel van het Eco-team is om ervoor te zorgen dat het regenwater zo veel mogelijk weer terecht komt in de natuur. Dit willen ze doen door het water de grond in de sturen zodat het niet in het riool verdwijnt. Bij een heftige bui gaat het dan om maar liefst 100.000 liter!

Omgaan met teleurstellingen

De leerlingen leren dat een teleurstelling ook een opbrengst kan zijn. Zo begon het Eco-team met het zoeken naar plekken op het schoolplein waar het water het snelst de grond in liep. Het water bleef overal staan of liep de put in. Op twee plekken zijn

Het Eco-team en de wethouder

De boring van 10 meter diep

Het Eco-team luistert aandachtig naar de verhalen van boormeester Edwin.

ze gaan boren met een grondboor om te kijken wat voor grond er eigenlijk zat. Waar ze eerst een beetje zand tegenkwamen, daarna alleen maar klei, werd al snel duidelijk dat water weg laten zakken niet mogelijk was. Een flinke domper voor de leerlingen die hier duidelijk meer van hadden verwacht. Gelukkig konden ze nog wel lachen om het feit dat zij de allereerste 'Eco-Scrub' hadden ontdekt in de grond rondom hun school.

Meester Lou en begeleider Peter lieten het hier niet bij zitten en kwamen terecht bij de gemeente. Op dat moment was de gemeente druk bezig met het maken van beleid dat gericht is op vergroening - en omdat de leerlingen van Basisschool Scharn zo enthousiast waren - werd het project van het Eco-team door de gemeente omarmd. Zo betaalde de gemeente een boring van tien meter diep. Mocht er een manier gevonden worden om het regenwater van de daken en pleinen aan de natuur terug te geven, dan helpt de gemeente het Eco-team bij het realiseren daarvan.

Paspoort

Naam school: Basisschool Scharn, Maastricht

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2017

Behaald: Zilveren certificaat

Thema's: Water, communicatie, veiligheid & burgerschap

ZOOM: Light on Small

Bestel gratis het lesmateriaal van Nikon, Zoom: Light on Small. Een lespakket van vijf lessen, waarbij leerlingen van groep 8 en de 1e en 2e klas van de middelbare school gaan kijken naar de wondere wereld van kleine dingen. Leerlingen onderzoeken hoe leven, overleven en samenleven werkt, in de thema's ecosysteem, planten en dieren. Als je het lespakket wil gebruiken krijg je een aantal veldmicroscopen te leen om kleine objecten in 3D te kunnen bestuderen.

Kijk voor meer informatie op:
www.eco-schools.nl/zoom-light-on-small

De Grote Plantenjacht

Doe gratis mee aan De Grote Plantenjacht! Een lesproject van vijf lessen, waarbij leerlingen van groep 5, 6, 7 of 8 de omgeving van de school onderzoeken en in kaart brengen. Ze onderzoeken de gelijkenis en verschillen tussen planten en dieren, ze gaan natuurschatten verzamelen & bestuderen en ze maken een actieplan om de biodiversiteit rond de school te vergroten. Na afloop ontvangt de school € 100,- om het actieplan van de leerlingen uit te voeren.

Kijk voor meer informatie op:
www.eco-schools.nl/de-grote-plantenjacht

Ga met je leerlingen op expeditie naar de Noordpool of duik in de plastic soep

Smeltende ijskappen, steeds meer extreem weer, bossen die verdwijnen. Het klimaat verandert en de leerlingen in jouw klas zijn de eerste generatie die daar de gevolgen van zullen ondervinden. Met de gratis lespakketten van Greenpeace leren jouw leerlingen na te denken over de bescherming van onze aarde en hoe zij daar zelf actief een rol in kunnen spelen.

In actie komen voor de aarde

Greenpeace zet zich al meer dan veertig jaar in voor de bescherming van onze aarde. Op vreedzame wijze komt de milieuorganisatie in actie voor een wereld die draait op schone energie, met rijke bossen en oceanen vol leven.

De werkwijze van Greenpeace vind je terug in de lespakketten voor basis- en voortgezet onderwijs. Bijna 4000 scholen in Nederland maken gebruik van het gratis lesmateriaal. Digibordlessen, Kahoots en filmpjes zijn beschikbaar over de meest actuele onderwerpen rondom klimaat, duurzaamheid en biodiversiteit.
De lessen van Greenpeace zijn kant-en-klaar, vergen weinig voorbereidingstijd en hebben een brede, vakoverstijgende invalshoek. Leerlingen kruipen in de huid van een oliemagnaat, gaan op expeditie naar de Noordpool en duiken in de problematiek van de plastic soep. Ieder lespakket sluit af met de vraag 'Wat kan jij doen?'

www.greenpeace.nl/docenten
Gratis lespakketten en nascholing voor basis- en voortgezet onderwijs

Geef een lesje burgerlijke ongehoorzaamheid

De uitdagingen en vraagstukken waar we voor staan, vragen om actief burgerschap. Het lesmateriaal van Greenpeace daagt leerlingen uit om hun rol als actieve burger vorm te geven. Eén lespakket is zelfs volledig hieraan gewijd. In het lespakket *Burgerschap* leren leerlingen wat burgerschap en burgerlijke ongehoorzaamheid betekenen, wat dit met duurzaamheid te maken heeft, hoe Greenpeace campagne voert en hoe ze zelf in actie kunnen komen.

Docenten bijspijkeren

Ook als docent kun je in actie komen. Wil jouw school serieuze stappen zetten op gebied van duurzaam onderwijs? Dan is nascholing mogelijk. Greenpeace komt graag bij je langs op een studiedag of bij een sectie-overleg. Voor basisschooldocenten biedt Greenpeace een e-learningcursus. En ook een teamuitje naar het super duurzame Greenpeace-kantoor in Amsterdam behoort tot de mogelijkheden.

Lespakketten van Greenpeace

Benieuwd naar wat Greenpeace allemaal te bieden heeft? Kijk op www.greenpeace.nl/docenten, schrijf je in voor de speciale nieuwsbrief voor leraren of neem contact met op met Greenpeace voor het nascholingsaanbod.

Dit artikel wordt je aangeboden door:
Greenpeace Nederland
www.greenpeace.nl/docenten
Anne van de Ven
educatie.nl@greenpeace.org

Al acht jaar Eco-Schools

Op de International School of The Hague (ISH) zitten 1480 leerlingen van meer dan 85 verschillende nationaliteiten. De school doet sinds 2011 mee aan Eco-Schools en heeft al drie Groene Vlaggen in hun bezit. Met deze ruime ervaring is het vooral belangrijk om alle ervaringen en successen over te dragen aan nieuwe leerlingen.

De school geeft onder andere vorm aan Eco-Schools door het organiseren van het Global Issues Network. Dat wil zeggen dat alle leerlingen van de school een keer per week in groepjes bij elkaar komen om aan een maatschappelijk probleem of project te werken, geïnspireerd door de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. Denk hierbij aan voedselverspilling, armoede en mensenrechten. De school vindt het belangrijk dat leerlingen werken aan een onderwerp dat ze echt interessant vinden. Er worden daarom markten en projecten georganiseerd om te kijken waar de interesses van de leerlingen liggen. Uiteindelijk kunnen de leerlingen zich aansluiten bij een bestaand initiatief of zelf een nieuw initiatief starten. In groepjes organiseren ze activiteiten om mensen bewust te maken van het probleem of om geld op te halen. Overkoepelend worden deze bijeenkomsten en activiteiten begeleid door docenten en het Eco-team.

Het Eco-team

Omdat het ISH al zo lang meedoet aan Eco-Schools, zijn de taken van het Eco-team anders dan op andere scholen. Waar op veel scholen het Eco-team bezig

"Het is een fijn gevoel om je schoon binnen te lopen en de Groene Vlaggen te zien wapperen, dan ben je echt trots!"

is met acties om de school te verduurzamen, is het Eco-team van deze school vooral bezig met het samenvoegen van alles wat zij door de jaren heen hebben bereikt. Omdat er veel instroom is op de school, is het aan de nieuwe leerlingen soms lastig uit te leggen wat andere leerlingen hebben bereikt. Ook krijgt het ISH op dit moment nog ieder jaar een nieuw Eco-team. Daarom komen alle verhalen en foto's op een website te staan. Zo kunnen nieuwe leden precies zien wat hun voorgangers hebben gedaan en hierop voortborduren.

Een grote school

De grootte van de school maakt het verzamelen van alle data en informatie, die nodig is voor het maken van de website, niet makkelijk. Het is lastig om de juiste mensen te vinden en daardoor kost het veel tijd. De leerlingen hebben dit opgelost door veel te praten met verschillende docenten en hen zo beter te leren kennen. Op deze manier weten ze voor welke data en informatie ze bij welke docent terecht kunnen. Een andere uitdaging voor het Eco-team en de school is het continueren van de projecten. Er is onder leerlingen veel enthousiasme om initiatieven op te zetten, maar het is nog lastig om de ideeën in stand te houden.

Een beter mens

Op school werken de leerlingen aan verschillende projecten, die niet alleen goed zijn voor de omgeving, maar waardoor ze zich zelf ook beter voelen. Zo zeggen ze over een project waarbij ze zwerfafval op het strand gingen opruimen: "Na een project als de Beach Cleanup voel je je ook goed over jezelf, je wordt er echt een beter mens van!" aldus een lid van het Eco-team. Niet alleen de leerlingen van het Eco-team zijn positief over werken aan duurzaamheid. Door het Global Issues Network leeft duurzaamheid onder alle leerlingen. Je zou kunnen zeggen dat het verduurzamen van de school en de omgeving echt een mindset is geworden op het ISH. De leden van het Eco-team zijn van mening dat werken aan duurzaamheid je niet hindert, maar juist meer kan brengen. Ook vinden ze het leuk om op een Eco-Schools te zitten: "Het is een fijn gevoel om je school binnen te lopen en de Groene Vlaggen te zien wapperen, dan ben je echt trots!"

Tips

Het Eco-team raadt aan om een netwerk te creëren met organisaties in de omgeving: "Je netwerk is je beste vriend." Nu is het ISH al geruime tijd bezig met duurzaamheid, maar zij werken echt samen met de omgeving van de school. Ze kunnen elkaar helpen en daar worden beide partijen beter van. De grootste tip die de leden van het Eco-team met andere scholen willen delen is: "Wees niet bang om te beginnen, als je faalt begin je gewoon opnieuw!"

Paspoort

Naam school: International School of The Hague, Den Haag

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2012

Behaald: Drie Groene Vlaggen

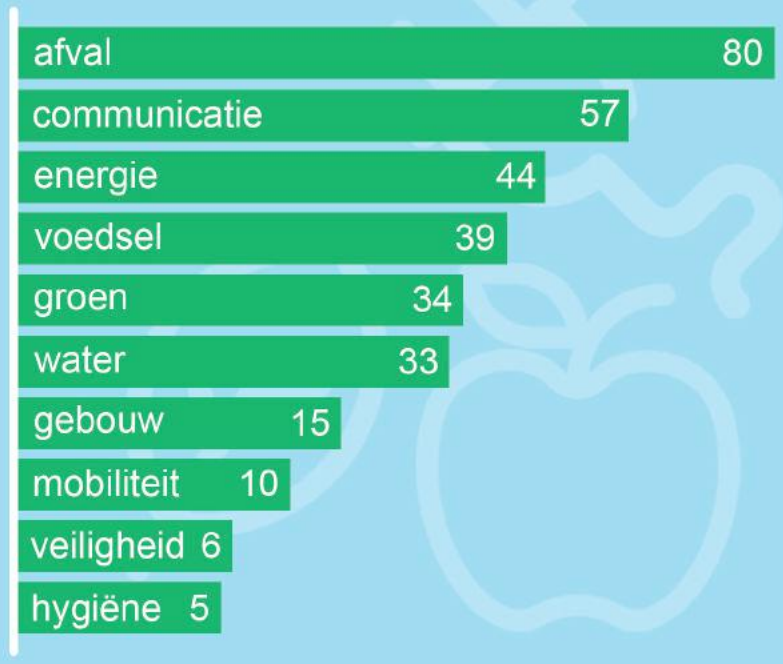
Thema's: Communicatie, afval & grondstoffen

Statistieken

163 scholen in Nederland waarvan 59 met een Groene Vlag*

*op 15 oktober 2019

Gekozen thema's door scholen
in Nederland

93%
ziet een verandering in houding en gedrag van leerlingen en docenten dankzij Eco-Schools*

98%
ziet de school duurzamer worden dankzij Eco-Schools*

*op basis van onderzoek in 2018

Waarom doen scholen mee aan Eco-Schools?*

Duurzaam gedrag stimuleren	88%
Leerlingen centraal stellen bij het werken aan duurzaamheid	70%
Ons profileren als duurzame school	56%
Draagvlak creëren voor het verduurzamen van de school	46%
Structuur aanbrengen in duurzaamheidsprojecten	40%

*op basis van onderzoek in 2018

Verdeling scholen in Nederland*

62 PO

88 VO

12 MBO

1 UNI

*op 15 oktober 2019

51.800 deelnemende scholen in 68 landen wereldwijd

20 miljoen deelnemende studenten en 1,4 miljoen docenten wereldwijd

17.900 toegekende Groene Vlaggen wereldwijd

“Ik wist niet dat dit bestond!”

Zo’n 15.000 kinderen gaan jaarlijks onder schooltijd met NatuurWijs de natuur in: om de natuur te ontdekken en over natuur te leren. Regelmatig blijkt uit uitspraken van kinderen dat het hun eerste keer in de natuur is. Zoals Giandro uit Amsterdam die tijdens een natuurdag in het Ruige Riet vol verwondering zegt: “Ik wist niet dat dit bestond”.

“Leerkrachten beseffen maar al te goed hoe belangrijk het is in het kader van duurzaamheid dat kinderen zelf de natuur ervaren,” zegt Keelin O’Connor, directeur van Stichting NatuurWijs, “dat ze er spelen en op ontdekking gaan. Als we 10 jaar geleden op scholen kwamen moesten we dat nog uitleggen, maar dat is tegenwoordig totaal overbodig. Leerkrachten weten dit, maar toch is er een drempel om zelf met de kinderen naar buiten te gaan. Zelfs als er een prachtig groen schoolplein rond de school is aangelegd.”

> “Dit beklijft! Dit is hoe leerlingen leren. Ze zullen het nooit meer vergeten en ik kan er steeds naar teruggrijpen, het hele jaar door, bij alle vakken.” Juf Wilma, Utrecht.

Natuuralfabet of bijenspel

Stichting NatuurWijs wil niets liever dan leerkrachten ondersteunen om naar buiten te gaan. Natuur is overal, ook als je geen groen schoolplein hebt. Op www.natuurwijs.nl staan ruim honderd natuuropdrachten die leerkrachten met kinderen buiten kunnen doen. Zoals een natuuralfabet of bijenspel. Deze zijn gratis te downloaden.

Magic moment

Indrukwekkend is het voor kinderen om met de klas een hele dag de natuur in te trekken met een NatuurWijzer. Dat is bijvoorbeeld een boswachter, natuurgids of bioloog die de training NatuurWijzer heeft gevolgd. De kinderen worden ondergedompeld

in natuur. De omstandigheden zijn ideaal om een magic moment te ervaren: Een unieke natuurervaring die de kinderen nooit vergeten, zoals het tegenkomen van een ree of het ontdekken van een vossenhol. Dat zijn de cadeautjes die elke natuurdag onvergetelijk maken. “Voor kinderen hoeft het niet ingewikkeld te zijn,” zegt Keelin, “het plukken en eten van bramen in het wild bijvoorbeeld, ervaren ze als heel speciaal.” We vroegen aan Robin wat hij tijdens de natuurdag het meest bijzonder vond. Zijn ontwapenende antwoord was: “dat je in de natuur kan zijn en lekker op het gras kunt zitten”.

Leerlijn natuur

“Kinderen zijn nieuwsgierig en gaan vanzelf op onderzoek uit” vervolgt Keelin. “Ze kunnen onmogelijk niet leren als ze een hele dag in de natuur zijn.” Er zijn steeds meer scholen die dit inzien en die ervoor kiezen om NatuurWijs in te zetten voor natuuronderwijs van groep 1 tot en met 8. NatuurWijs heeft hiervoor een doorlopende leerlijn ontwikkeld. Elke groep gaat jaarlijks 3 dagen de natuur in waarbij alle kerndoelen met betrekking tot natuur worden behandeld. Dat is goed, maar wat nog belangrijker is: deze kinderen hebben het geluk dat ze opgroeien met natuur. Meer weten over NatuurWijs en de mogelijkheden voor uw school: www.natuurwijs.nl

Dit artikel wordt je aangeboden door:
NatuurWijs, een initiatief van Staatsbosbeheer en NatuurCollege

staatsbosbeheer

NatuurWijs
DE NATUUR ALS KLASLOKAAL

Eerste Eco-campus van Nederland

De Radboud Universiteit in Nijmegen is de eerste universiteit in Nederland die meedoet aan Eco-Schools en op weg is om een Eco-Campus te worden.

Op grote schaal

Op een universiteit gaat het er natuurlijk anders aan toe dan op een basisschool of middelbare school. De Radboud Universiteit heeft bijvoorbeeld ruim 22.000 studenten, 1.700 fte docenten en 1.500 fte ondersteunend personeelsleden. De universiteit bestaat uit zeven verschillende faculteiten, die bijna gezien kunnen worden als aparte scholen. Eco-Schools is op de Radboud Universiteit een manier om duurzaamheid op elke faculteit een plek te geven. Het is de bedoeling dat elke faculteit uiteindelijk haar eigen Eco-team krijgt.

De uitdagingen van een pionier

De faculteit Managementwetenschappen was de eerste faculteit met een Eco-team. Als pionier komen ze voor verschillende uitdagingen te staan. Zo was het eerste waar het Eco-team tegenaan liep de Eco-scan: deze was natuurlijk vooral geschreven voor bassischolen en middelbare scholen, maar niet helemaal toepasbaar voor een universiteit.

Een student heeft de Eco-scan omgebouwd naar een vragenlijst die wel te gebruiken was voor de universiteit, waardoor het Eco-team alsnog een Eco-scan kon doen. Hier kwamen vier thema's uit, waar ze mee aan de slag wilden gaan: afval, groen, mobiliteit en communicatie.

Activiteiten

De Eco-teams hebben al veel bereikt: afval wordt op veel plekken in de faculteiten gescheiden, ze stimuleren studenten en docenten om met de fiets te komen in plaats van met de auto en er zijn plannen om op plekken op de campus tegels te vervangen door groen.
Er lopen veel verschillende initiatieven, ook los van het Eco-Schoolsprogramma. Zo organiseert de universiteit elk jaar een wedstrijd 'Proeftuin duurzaamheid', waar studenten en medewerkers hun duurzame ideeën kunnen insturen en de universiteit vervolgens budget beschikbaar stelt om het beste idee uit te voeren. Dit jaar kwam hier het idee uit om

een testdag voor elektrische fietsen te organiseren. Zo worden ook medewerkers die net te ver van de campus wonen toch gestimuleerd om te fietsen. De studenten die het idee ingestuurd hebben voor de wedstrijd, voeren het idee samen met de Eco-teams uit.
Ook is er vanuit de universiteit nu een Green Office opgericht, een platform voor duurzaamheid waar studenten samenwerken om de universiteit te verduurzamen. Deze Green Office moet ervoor zorgen dat duurzame initiatieven binnen de universiteit beter zichtbaar worden en is het aanspreekpunt op het gebied van duurzaamheid voor studenten en medewerkers. De Eco-teams werken samen met de Green Office en functioneren als haar ogen en oren binnen elke faculteit.

"Dit jaar kwam het idee om een testdag voor elektrische fietsen te organiseren. Zo worden ook medewerkers gestimuleerd om te fietsen."

Bereiken van de juiste mensen

De grootste uitdaging voor de Eco-teams is het bereiken van de juiste mensen binnen de universiteit. Anders dan bij andere Eco-Schools zitten er in de Eco-teams van de Radboud Universiteit geen docenten, maar bestaan de Eco-teams enkel uit studenten en de duurzaamheidsadviseur van de universiteit. Dit maakt het lastig om contact te krijgen met docenten. Docenten en andere medewerkers die goed bereikbaar zijn kunnen het Eco-team niet helpen om de juiste veranderingen door te voeren, omdat ze toestemming nodig hebben van medewerkers hogerop in de universiteit. Deze medewerkers zijn echter moeilijk bereikbaar.

Uitvoeren van de plannen

Bovendien merken de Eco-teams dat de ideeën die ze hebben soms alleen in kleinere vorm worden uitgevoerd. Zo wilde een Eco-team graag een fietsenmaker op de campus, maar dat is nu alleen een ruimte geworden waar een fietspomp en gereedschap staat.
Voor de studenten is het natuurlijk niet leuk dat ze worden afgeremd, maar vanuit de universiteit is het ook begrijpelijk dat niet alle ideeën zomaar uitgevoerd kunnen worden. Je hebt natuurlijk ook te maken met beschikbare financiën, tijd en middelen. Om ervoor te zorgen dat de universiteit én de studenten blij worden van de ideeën, heeft de duurzaamheidsadviseur van

Foto: RU.nl

Foto: de Gelderlander.nl

de universiteit nu een voorstel ingediend binnen de universiteit om de samenwerking tussen het Eco-team en de medewerkers van de universiteit beter te laten verlopen.

Bereiken van studenten

Ook het bereiken van alle studenten op de universiteit blijkt nog niet gemakkelijk: "Je merkt dat je bij alle initiatieven die georganiseerd worden, hetzelfde groepje studenten aanspreekt." Het is lastig om studenten die niet al zelf bezig zijn met het thema duurzaamheid enthousiast te krijgen.

Het curriculum

De Eco-teams hebben inmiddels het Zilveren certificaat ontvangen. Hiervoor moesten ze ervoor zorgen dat duurzaamheid ook in het onderwijsprogramma verweven zit. Omdat de faculteit te maken heeft met veel verschillende studies en verschillende vakken was dit nog een hele klus. De Green Office heeft een lijst gemaakt van alle vakken binnen de faculteit en de Eco-teams hebben de opleidingscoördinatoren geïnterviewd over wat zij vinden dat de rol moet zijn van duurzaamheid binnen het curriculum.

Tips voor andere universiteiten

De tips die de Eco-teams geven aan andere universiteiten die met duurzaamheid aan de slag willen: "Zorg ervoor dat het bestuur al vanaf het begin bij het proces betrokken is. Maak hierbij ook duidelijk dat het een deel van hun tijd gaat kosten." Een andere tip is om gebruik te maken van de vele studenten die afstudeerscripties- en stages moeten doen, hier kunnen waardevolle ideeën en uitwerkingen uitkomen die echt toegepast kunnen worden binnen de universiteit.

Paspoort

Naam school: Raboud Universiteit, Nijmegen

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2017

Behaald: Zilveren certificaat

Thema's: Communicatie, afval & grondstoffen, groen, mobiliteit

"Het is lastig om studenten enthousiast te krijgen die nog niet bezig zijn met duurzaamheid"

Welkom in onze wereld waarin afval niet bestaat!

De wereld produceert steeds meer afval. En de gezondheid van onze planeet ligt steeds meer onder een vergrootglas. We worden ons steeds bewuster van onze verantwoordelijkheid en zijn meer bereid om naar ons eigen leefpatroon te kijken. Een aspect daarvan is hoe we omgaan met afval. Renewi denkt anders over afval en ziet afval als een kans! Wij streven naar minder afval, slimmer (her)gebruik van schaarse grondstoffen en minder CO_2-uitstoot. Ook op scholen! Zo dragen we samen bij aan een schonere, circulaire wereld waarin afval niet meer bestaat.

Bewustwording bij kinderen

Het Renewi educatiepakket helpt kinderen zich bewust te worden van de waarde van afval. Ze leren over afvalscheiding, recycling en afvalvermindering. Ze onderzoeken de wereld om hen heen, gaan na hoe die met afval omgaat en bedenken samen manieren om daar verbetering in aan te brengen. Zo bekijken ze hun eigen lunch, hoeveel restafval daarvan overblijft en hoe ze hun lunch op een andere manier mee naar school kunnen brengen, zonder afval te produceren. Het lesmateriaal is zowel gericht op het vergaren van kennis als op het vormen of aanscherpen van vaardigheden, zoals kritisch nadenken, discussiëren, creativiteit en samenwerken. Ook leren de kinderen na te denken over wat zij belangrijk vinden en leren ze daarbij hun eigen normen en waarden naast die van een ander te leggen.

Lesmateriaal

Op www.renewi.nl/educatie staat lesmateriaal voor het primair en voortgezet onderwijs over het voorkomen en opruimen van zwerfafval én het scheiden en recyclen van afval. Het lespakket is samengesteld in samenwerking met Stichting Nederland Schoon en bevat printbare werkbladen, digitale lessen, doe-opdrachten en veel inspiratie voor iedereen die het thema afval belangrijk vindt. Zowel voor een eenmalige les van een uurtje als voor meerdere lessen of zelfs een hele projectweek.

Betere afvalscheiding op scholen

Naast het werken aan bewustwording bij kinderen, faciliteert Renewi ook bij afvalscheiding aan de bron in scholen. Zo scheiden basisscholen De Schakel in Vogelwaarde, Antoniusschool in Axel, De Steiger in Terneuzen, Meerstromenschool uit Groede en Molenbolwerk in IJzendijke, vanaf januari dit jaar hun papier, gft, plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drinkpakken (PMD) en het restafval. Voorheen kwam het afval van de scholen – met uitzondering van papier – in één verzamelcontainer terecht. Een flinke stap vooruit!

Van 239 naar 41 kilo restafval

Vooral op de Meerstromenschool en Molenbolwerk zijn de resultaten spectaculair! Op de Meerstromenschool is de hoeveelheid restafval teruggedrongen van 293 kilo naar 41 kilo restafval per maand. En bij de Molenbolwerk van 164 kilo naar 52 kilo. Dat doen we samen. Renewi monitort de resultaten op deze scholen voortdurend en stuurt bij waar nodig.

Ga naar www.renewi.nl/educatie om het Renewi educatiepakket te downloaden. Meer weten over wat wij voor uw school kunnen betekenen? Neem contact met ons op via 0800-0130 of info@renewi.com

Dit artikel wordt je aangeboden door:
Renewi Nederland
www.renewi.nl/educatie
info@renewi.com

Inspirerende voorbeelden per thema

Met Eco-Schools verduurzamen de leerlingen uit het Eco-team de school van binnenuit. Deelnemende scholen hebben hierbij zelf de keuze op welke thema's ze willen focussen. Er is genoeg keus, want er zijn maar liefst tien thema's! In de afgelopen jaren zijn er mooie voorbeelden voorbij gekomen van scholen die op deze thema's duurzame stappen zetten. Een goudmijn aan inspiratie. Op de volgende bladzijdes een greep uit alle voorbeelden.

Afval & grondstoffen

Door op school aandacht te besteden aan afvalvermindering en afvalscheiding, groeit het bewustzijn bij leerlingen en personeel. Bovendien kan je als school ook geld besparen door de hoeveelheid afval te verminderen!

Afval scheiden

Voor veel scholen is een belangrijke actie bij dit thema het scheiden van afval. Daarbij horen automatisch ook verschillende afvalbakken om het afval in te zamelen. Zorg voor genoeg afvalbakken op logische plekken, zodat het gewenste gedrag zo gemakkelijk mogelijk gemaakt wordt. Op een aantal scholen hebben leerlingen de taak om aan het einde van de dag de prullenbakken te legen in de container.

Herbruikbare drinkflessen

Het gros van afval op basisscholen bestaat uit drinkpakjes en op middelbare scholen uit plastic flesjes. Door leerlingen te stimuleren om herbruikbare drinkflessen te gebruiken, bespaar je al snel een hoop afval. Deel ze eenmalig gratis uit of verkoop ze tegen een lager tarief. De opbrengst hiervan kan ingezet worden voor een extra duurzame actie.

Stimuleer docenten om mee te doen

Om docenten te stimuleren kan je een wedstrijd organiseren welke docent het minste print. Stel hierbij de printer gelijk in op tweezijdig printen en op zwart-wit. Een andere actie is het vervangen van alle papieren en plastic bekers in de docentenkamer door mokken.

Geef afval een tweede leven

Gebruik bijvoorbeeld het koffiedik uit de docentenkamer om oesterzwammen te kweken of maak met handvaardigheid een kunstwerk van het verzamelde afval. Heeft de school kippen of andere kleine dieren? Gebruik dan versnipperd oud papier als bodembedekker.

Geef de hele school een actieve rol

Stimuleer leerlingen om mee te helpen de omgeving schoon te houden. Zo is er een school die muntjes uitdeelt aan leerlingen die netjes omgaan met afval, waarmee ze in de kantine een gezond broodje kunnen halen. Ook zijn er scholen die een tweedehands (kleding)markt organiseren.
Eén basisschool heeft een week lang al het afval dat de school in kwam, mee teruggeven aan de leerlingen. Van pakjes tot bananenschillen. In de loop van de week namen de leerlingen steeds minder afval mee en steeds meer drinkbekers en broodtrommels.

De Paradijsvogel Den Haag
Basisschool De Paradijsvogel liet alle leerlingen de drinkpakjes in zakken doen. Daarna hebben ze deze zelf allemaal in de vuilniswagen gegooid! Vanaf dat moment was de school drinkpakjes-vrij en gebruikten de leerlingen herbruikbare flessen. Daarna zijn de leerlingen van het Eco-team aan de slag gegaan met het verminderen van ander afval. En of dat gelukt is! De school is van twee rolcontainers per week aan plastic afval teruggegaan naar één kleine container per week. Ook heeft de school losse contracten met afvalinzamelaars per afvalstroom. Bij elkaar waren al deze handelingen goed voor een jaarlijkse besparing van € 4.000,-.

Gezondheid & hygiëne

Met gezondheid & hygiëne kijken scholen naar hoe ze de school zo schoon en gezond mogelijk kunnen houden. Dit kan gaan over verschillende onderdelen

Goede ventilatie

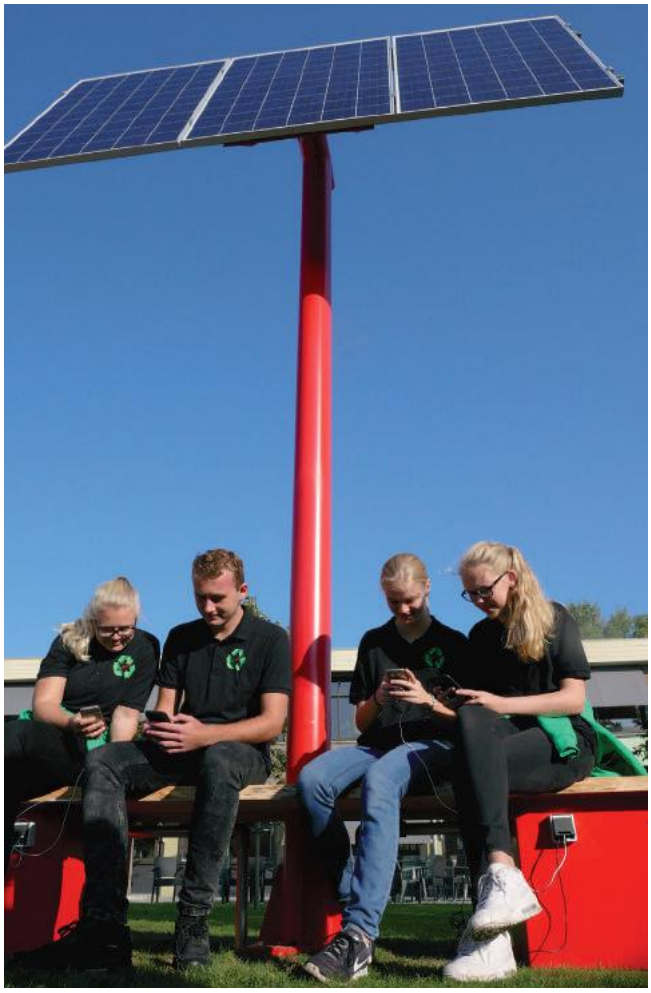
Zorg voor voldoende frisse lucht, met een goed werkend ventilatiesysteem of door regelmatig de ramen open te zetten. Dit zorgt voor lagere CO_2-concentratie en schonere lucht.

Schone toiletten

Een schone omgeving lokt schoon gedrag uit, het is daarom van belang om de toiletten schoon te houden. Deels door schoonmakers, maar natuurlijk ook door de dagelijkse gebruikers. Doe dit bijvoorbeeld met een postercampagne of hang bordjes op slimme plekken: bij het doortrekken, de kraan of de deur.

Duurzame producten

Met het oog op duurzaamheid moet vooral ook gekeken worden naar het productgebruik. Gebruiken schoonmakers bijvoorbeeld milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen en kunnen papieren doekjes worden gerecycled?

Energie

Om energie te besparen kan je als school inzetten op techniek, maar gedrag is minstens zo belangrijk.

Duurzaam gedrag

Met relatief kleine acties kan een school al veel energie besparen. Zet bijvoorbeeld tijdens vakanties de verwarming uit of laag en zet alle apparaten zoals kopieerapparaat en koelkast uit. Stimuleer leerlingen en docenten daarnaast ook om het licht, de verwarming en eventueel een elektrisch schoolbord uit te doen als ze het klaslokaal verlaten. Tenslotte helpt het ook al een hoop als de verwarming in de ochtend een graad lager staat.

Kleine maatregelen

Een aantal kleine maatregelen zijn deurdrangers, tochtstrips of ledverlichting. Extra mooi hierbij is ledverlichting met een zonlichtsensor, zodat ze bij een raam minder licht geven.

Maatregelen aan het gebouw en installaties

Naast deze kleine veranderingen is er ook een aantal maatregelen die scholen kunnen uitvoeren aan het gebouw om energie te besparen. Denk hierbij aan zonnepanelen op het dak, het installeren van een warmte-koude opslag of het aanleggen van een groen dak. Sluit daarnaast ook een contract af voor groene energie.

Monitoren en onderzoeken

Met alle tien de thema's is het interessant om de voortgang te monitoren, maar bij energie is dat extra leuk, omdat dat redelijk gemakkelijk is. Door het bijhouden van het energieverbruik wordt snel inzichtelijk wat het resultaat is van de activiteiten. Voor scholen die dieper in willen gaan op dit thema is het aan te raden om een energiescan te laten uitvoeren door een bedrijf om te zien waar energiebesparing nog meer mogelijk is.

Clusius College Castricum

Het Eco-team van het Clusius College in Castricum heeft twee jaar gewerkt aan hun zonneboom: ElectriciTREE. Samen met een onafhankelijke expert van Independent Energy zijn de leerlingen gaan ontwerpen. Dit leidde tot een stalen boom waar een zonnepaneel op zit. Dit levert voldoende energie op voor het opladen van 16 mobieltjes in de pauze. Er is een bankje met 16 stekkerdozen. Omdat de boom ook energie opwekt als de school dicht is, is de boom wel aangesloten op het net.

Mobiliteit

Met mobiliteit stimuleren scholen leerlingen en ouders om de auto te laten staan en lopend of met de fiets naar school te komen. Ook wordt de verkeersveiligheid rond de school verbeterd.

Stimuleer het gebruik van fietsen

Stimuleer de fiets met behulp van een campagne en het aanbieden van een fijne fietsenstalling en een plek om de banden op te pompen en banden te plakken. Ook is het leuk om een wedstrijd te organiseren welke klas het minst met de auto komt. Voor de wat theoretische aanpak is het voor leerlingen ook interessant om uit te rekenen wat het effect is van de fiets en de auto op het gebied van duurzaamheid. Wat besparen ze als ze met de fiets komen?

Ontmoedig het gebruik van auto's

Maak het met de auto komen minder aantrekkelijk, door parkeerplaatsen te vervangen door 'kiss & ride' plekken, waar ouders kort mogen staan om hun kind af te zetten. Sommige scholen gaan nog verder en stellen hier beleid voor op. Zo is er een school die zegt dat als je binnen 500 meter van de school woont je lopend naar school dient te komen, binnen 1 km met de fiets en daarbuiten mag het pas met de auto.

Water

Met het thema water kan je verschillende kanten op. Van het watergebruik op school tot de plastic soep.

Water besparen in school

Bespaar water en geld door leerlingen en medewerkers te stimuleren om minder water te gebruiken. Doe dit bijvoorbeeld door een waterbesparende knop op de toiletten te zetten of de toiletten door te trekken met regenwater.

Meer water drinken

Stimuleer het gebruik van water drinken door watertappunten in de school te plaatsen. Combineer dit met herbruikbare drinkflessen en je vermindert tegelijkertijd ook afval!

Plastic Soep

Met verschillende lespakketten en gastlessen geven scholen aandacht aan de Plastic Soep en leren de leerlingen wat het effect hiervan is op dieren en mensen.

Groen
Met het thema groen leren leerlingen meer over planten, dieren en biodiversiteit en werken ze aan acties die zowel de omgeving als de school zelf vergroenen.

Groen schoolplein
Voor veel scholen is een groen schoolplein een logische actie binnen het thema groen. Op een school heeft het MBO het ontwerp voor het groene schoolplein gemaakt en heeft het VMBO het daadwerkelijk aangelegd. Het vergroenen van de omgeving kan ook buiten de school plaatsvinden. Realiseer bijvoorbeeld een Tiny Forest in de buurt.

Kleine groene maatregelen buiten
Denk aan een moestuin of composthoop, egelhoop, nestkastjes voor vogels, insectenhotels. Of het planten van één of enkele bomen. Zo was er een school die direct bij het tekenen van de Eco-Schools intentieverklaring twee bomen plantte. Een mooie start!

Groen in de school
Zorg ook voor voldoende groen in de school. Zet bijvoorbeeld meerdere planten in het klaslokaal, geef ze een naam en laat ze door leerlingen in de vakanties verzorgen. Planten kunnen in de vensterbank, creatief aan oude pallets of verwerkt in een groene wand.

Groene lessen
Op het gebied van groen zijn er verschillende projecten en lessen die je kunt volgen. Denk bijvoorbeeld aan de Eco-Schools projecten ZOOM: Light on Small of De Grote Plantenjacht. Of volg natuur- en milieulessen van het lokale centrum voor natuur- en milieueducatie (NME-centrum) of NatuurWijs.

Veiligheid & burgerschap
Met dit thema kijken scholen enerzijds naar de veiligheid van de school: van pesten tot weten wat te doen bij een brand. Anderzijds is er ook aandacht voor burgerschap, waarbij het gaat om hoe je als mensen met elkaar omgaat en met de wereld.

Rolstoelvriendelijke school
Bij een school gingen leerlingen een dag in een rolstoel zitten om te onderzoeken hoe rolstoelvriendelijk de school eigenlijk is.

Campagne tegen pesten
Veel scholen hebben met dit thema aandacht voor pesten. Om in beeld te brengen hoe het op school gesteld is met de sociale veiligheid kan er een anonieme enquête worden afgenomen onder de leerlingen. Voer hierna campagne om dit gevoel van veiligheid te verhogen.

Gebouw & omgeving
Met kleine acties kunnen een schoolgebouw en leefomgeving al snel enorm verbeteren.

Renovatie of verbouwing
Dit onderwerp wordt door scholen vaak gekozen als er een renovatie of nieuw schoolgebouw of -plein aan zit te komen. Het Eco-team denkt in dat geval mee over hoe duurzaamheid daarin kan worden meegenomen.

Groen binnen en buiten de school
Wanneer het gaat over een duurzaam gebouw en een duurzame omgeving wordt door scholen al snel aan groen gedacht. Van genoeg planten en een groene wand in de school tot een moestuin naast de school. Of plaats meer groen op het schoolplein zelf. Goed om te weten: op veel plekken is er voor het aanleggen van een groen schoolplein subsidie beschikbaar.

Nieuw afval- of energiecontract
Bij aanbestedingen van een nieuw afval of energiecontract kan je als leerling, docent en directie vragen om duurzame oplossingen. Als het goed in de aanbesteding staat hoeft het niet altijd duurder te zijn.

Communicatie

Met goede communicatie kan je zorgen voor draagvlak onder leerlingen en docenten, maar bijvoorbeeld ook ouders of andere partijen uit de omgeving. Dit helpt je Eco-Schools proces!

Organiseer een themadag of week

Organiseer als Eco-team elk jaar of seizoen een vaste activiteit, waarmee je niet alleen de school, maar de omgeving bereikt. Nodig bijvoorbeeld de buurt uit om mee te doen aan de Landelijke Opschoondag, zorg aan het begin van de lente samen met ouders en leerlingen voor een frisse moestuin en schoolplein of organiseer een duurzaamheidsmarkt.

Presentaties geven

Op veel scholen geven Eco-teams workshops of presentaties om andere leerlingen of docenten te stimuleren mee te doen. Op de eigen school of op andere scholen in de buurt. Eén Eco-team ging zelfs nog een stapje verder: zij maakten een Eco-bakfiets en fietsten door de hele stad om alle basisscholen over Eco-Schools te vertellen. De bakfiets werd zelfs gesigneerd door André Kuipers!

Feest vieren na certificaat

Het behalen van een certificaat of de Groene Vlag is natuurlijk een beloning voor het harde werk, maar ook een mooi moment om aan de buitenwereld te laten zien hoe de school werkt aan duurzaamheid. Veel scholen vieren dan ook groot feest op zo'n moment en weten daarmee vaak de buurt, lokale media en regionale media te bereiken.

Online communicatie

Met Instagram en andere digitale acties bereik je snel een grote groep mensen en kan je leerlingen en docenten binden aan het Eco-team. Zo was er één Eco-team dat de hele school stimuleerde om selfies te maken met hun duurzame gedrag. Zo ook de directeur met een heerlijk, biologisch, vegetarisch broodje in zijn mond!

Voedsel

Leerlingen krijgen op school dag in dag uit te maken met eten. Op de bassischool zijn het vooral ouders die de keuze maken of ze hun kind iets gezonds meegeven of niet. In het voortgezet onderwijs, MBO en hoger onderwijs spelen scholen en de directe omgeving van scholen een grotere rol.

Duurzaam en gezond eten bereiden

Zijn er op school voedingslessen? Je kunt dan duurzaam en gezond voedsel bereiden. Om te zorgen dat het eten niet wordt weggegooid kan het worden uitgedeeld of worden verkocht in de

C.B.S. De Groene Oase Maasland

C.B.S. De Groene Oase vierde de uitreiking van de Groene Vlag groots! Op een schoolplein vol leerlingen, ouders en docenten zong iedereen mee met een speciale Eco-Schools rap. Zelfs de wethouder zong enthousiast mee! De school is hiermee op tv gekomen bij De Wereld Draait Door.

kantine. Voor scholen die een moestuin hebben is het natuurlijk extra leuk om zelf eten te kweken en te bereiden.

Berekenen en onderzoeken
Maak leerlingen bewust van de impact van hun voedingskeuzes. Hoe duurzaam is bijvoorbeeld een avocado? En wat is het effect van vlees eten? Of onderzoek hoeveel eten er overblijft in de kantine of thuis en wat daarmee gebeurt. Laat ze ideeën verzinnen om dit te verminderen.

Campagnes en acties
Geef met een eenmalige of terugkerende actie op een leuke manier aandacht aan het thema. Denk aan een proeverij met bitterballen van oesterzwammen, vleesvervangers of suikervrije tussendoortjes. Of stel op een vaste dag in de week of maand een vegatarische dag in. Een andere positieve manier om leerlingen en docenten te betrekken is het organiseren van een verkiezing voor 'recept van de maand'. Het winnende recept wordt vervolgens -tijdelijk- aangeboden in de kantine.

Duurzaamheid opnemen in het curriculum

Geen thema, maar wel één van de lastigste stappen in het Eco-Schools proces: hoe verwerk je duurzaamheid in de lessen?

Natuurkunde
Bij natuurkunde kunnen onderwerpen als windmolens of groene energie behandeld worden. Of behandel bijvoorbeeld magnetisme om vervolgens afval te verzamelen met de verschillende magneten.

Wiskunde of rekenen
Verwerk duurzaamheid in wiskunde of rekenen door leerlingen berekeningen te laten doen over CO_2-uitstoot. Of laat ze uitrekenen wat nodig is voor de moestuin van de school. Hoeveel m^2 is de moestuin? Hoe kan die ingedeeld worden en hoeveel zaadjes zijn daarvoor nodig?

Nederlands
Analyseer bij Nederlands teksten over een duurzaam onderwerp, bijvoorbeeld de plastic soep.

Maatschappijleer
Laat leerlingen bij maatschappijleer een verslag over duurzaamheid of een burgerschap gerelateerd thema schrijven.

Biologie
Ga met biologie naar buiten om de biodiversiteit te bestuderen.

Aardrijkskunde
Onderzoek waar afval vandaan komt. Of onderzoek waar de ingrediënten van een product vandaan komen en hoe ze zo duurzaam mogelijk naar Nederland getransporteerd kunnen worden. Met het vliegtuig, via schepen of met vrachtwagens?

Of pak het anders aan
Verwerk duurzaamheid ook in het curriculum door aan te haken bij landelijke dagen, zoals Warmetruiendag of de Landelijke Opschoondag. Of haal van elke les vijf minuten af en gebruik deze tijd op één moment om met de hele school duurzame projecten uit te voeren.

De Groene Vlag van het Helicon in Eindhoven

Leerlingen aan het stuur

Het Helicon VMBO Eindhoven is een school met erg enthousiaste docenten in het Eco-team, waaronder Françoise Zinhagel. Zij werd genomineerd als Duurzame Docent van het jaar en geeft de leerlingen in het Eco-team echt een podium om zelf met oplossingen te komen voor duurzame uitdagingen.

Aangezien de school al twee Groene Vlaggen heeft, is het Eco-team vooral bezig met het uitvoeren van acties. Het enige wat de docenten in het begin doen, is op het bord schrijven welke actie eraan zit te komen, de leerlingen mogen dan zelf voor de invulling zorgen. Natuurlijk helpen de docenten waar nodig, maar het is wel de bedoeling dat de leerlingen het eerst zelf proberen.

Naar America

Eén van deze acties is de jaarlijkse voorjaarsmarkt. Aangezien het Helicon in Eindhoven een groene school is, zijn er veel dieren en planten te vinden. Ieder jaar, wanneer de bloemen in bloei staan, wordt er een voorjaarsmarkt georganiseerd. Op deze dag komen ouders, kennissen en buurtbewoners langs om bloemen, kruiden en zakjes met zaadjes te kopen. De opbrengst hiervan gaat naar het Eco-team voor leerzame excursies. Een leerling vertelt trots dat de volgende excursie die op de planning staat een tripje is naar America - in Limburg. Deze excursies zijn niet alleen voor de ervaring, de leerlingen helpen ook mee. Zo hielpen de leerlingen het prehistorisch dorp in Eindhoven gebruiksklaar te maken voor de opening van het nieuwe seizoen.

Het Eco-team

Oogappels

Wanneer de vakantie voorbij is en de lessen weer beginnen, wil het Eco-team altijd beginnen met een frisse start. Dit doen zij door het uitdelen van appels aan de leerlingen. Dat is een mooi gebaar, maar niet alle leerlingen gaan hier even goed mee om. Zo werd er na de vorige vakantie gegooid en gevoetbald met de appels en dat is zonde. Vanuit eigen initiatief van de leerlingen werd het probleem uitvoerig besproken in een gezamenlijke vergadering met de leerlingenraad van de school. De oplossing? Partjes! Het is leuk om te gooien met appels omdat ze rond zijn, wanneer je ze in partjes snijdt, zal dit minder snel gebeuren. Dat hier meer handelingen bij komen kijken, vinden de leerlingen niet erg: het is voor een goed doel!

Het Eco-team helpt een andere school

Goede raad

De leden van het Eco-team zijn druk bezig met het thema communicatie. Ze willen graag laten weten waar ze mee bezig zijn en dat gaat al aardig goed. Het Eco-team wordt nu zo populair dat de leerlingenraad hen om hulp heeft gevraagd: ze willen ook graag bekender worden onder de rest van de leerlingen. Het Eco-team valt erg op, zo hangen foto's van het Eco-team op het mededelingenbord in de school. Hierdoor is het voor de hele school duidelijk wie er in zitten en wie ze dus kunnen benaderen wanneer zij een idee hebben voor een leuke duurzame actie. Binnenkort zullen hier ook foto's komen te hangen van de leerlingenraad. Ook worden er truien besteld voor het Eco-team en de leerlingenraad, dit helpt mee aan de zichtbaarheid maar ook aan het teamgevoel.

De omgeving van de school

De leerlingen van het Eco-team zijn druk bezig met de verduurzaming van de school, maar vinden de omgeving van de school minstens zo belangrijk. Zo hebben ze soep gemaakt en verkocht tijdens de winterfair in een verzorgingstehuis in de buurt. "De samenwerking tussen jong en oud is dan zo mooi te zien!" aldus Françoise, docent uit het Eco-team. De opbrengsten van acties als deze worden weer gebruikt voor nieuwe acties en zo blijven ze doorgaan met het betrekken van de omgeving bij hun duurzame plannen.

Helpen bij andere basisschool

Ook tijdens NLdoet ging het Eco-team aan de slag. Hiervoor zijn ze langsgegaan bij een basisschool in de buurt om hen te helpen met het aanleggen van tuintjes. Op deze manier hoopt het Eco-team kennis over te brengen en het Eco-Schools principe over te brengen. Volgens Françoise is het echt een stuk burgerschap waar de leerlingen dan mee te maken krijgen. "En het zou helemaal mooi zijn als wij ervoor kunnen zorgen dat meer scholen mee gaan doen met Eco-Schools!"

Duurzaamheid in de lessen

Aangezien het Helicon een groene school is, zijn de docenten en leerlingen vaak al -onbewust- bezig met duurzaamheid. Toch weet het Eco-team hen te betrekken bij hun plannen. Zo werden er voor de voorjaarsmarkt lesbrieven gemaakt voor docenten. Ze wilden namelijk graag houten kistjes verkopen met aarde en verschillende kruiden. Tijdens de lessen techniek werden deze kistjes gemaakt en in de kas werden ze gevuld met de kruiden die tijdens andere lessen werden gekweekt.
De grote duurzame activiteiten worden ieder schooljaar van tevoren vastgesteld en gecommuniceerd. Zo kunnen de docenten ruimte overhouden in hun lessen en schiet het er nooit zomaar bij in.

"Af en toe hebben ze wat structuur nodig, maar de invulling doen ze helemaal zelf!"

Trotse begeleider

Françoise is erg trots op haar Eco-team, "Af en toe hebben ze wat structuur nodig, maar de invulling doen ze helemaal zelf!" De leerlingen leren veel van elkaar, leerlingen worden gestimuleerd om meerdere jaren in het Eco-team te zitten. Op die manier kunnen de ouderejaars de jongerejaars een hoop leren. Docenten kunnen daarom zelfs een stapje terug doen en van een afstandje meekijken. "De leerlingen spreken zelf met instanties, zo professioneel! Daar kunnen sommige volwassenen nog iets van leren", aldus Françoise.

Ontwikkelen van kritische blik

Ook is het belangrijk dat de leerlingen zelf een kritische blik ontwikkelen. Zo wilde een leerling een paar weken voor carnaval nog een Eco-Schoolswagen maken zodat deze mee kon doen in de optocht. De docenten keurden dit idee niet gelijk af, maar lieten de leerling zelf een plan maken. Toen hij tot de conclusie kwam dat dit toch een beetje te hoog gegrepen was in deze korte tijd, heeft hij zelf besloten om het niet te doen.

Tips

Als tip wil Françoise andere scholen graag meegeven dat je iemand als persoon niet kunt veranderen, maar wel bewust kunt maken. Zij hoopt de leerlingen veel mee te geven wanneer zij op school zitten. Daarna moeten ze het zelf doen. Het is mooi om te zien dat dit ook echt gebeurt.

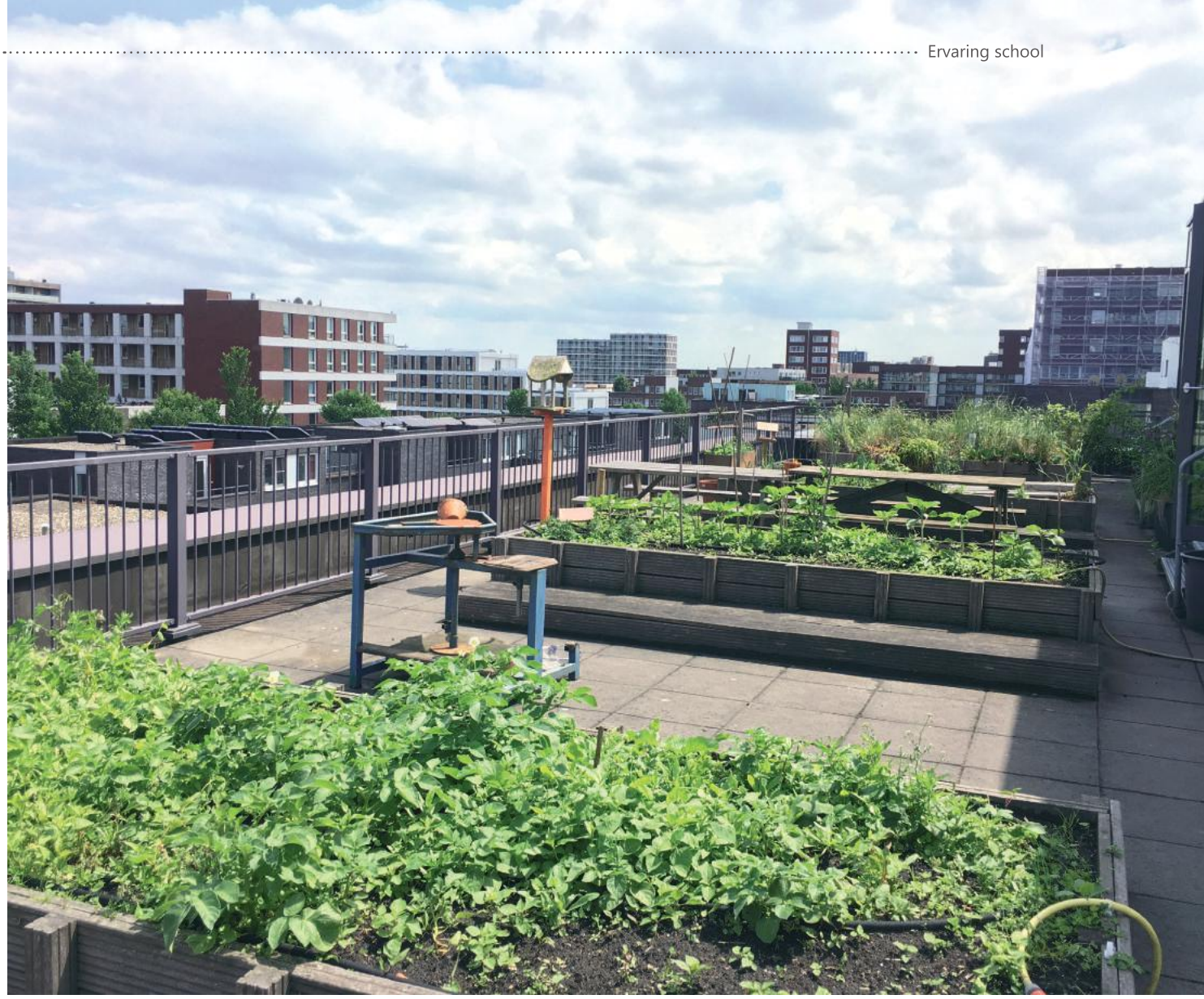
Paspoort

Naam school: Helicon VMBO Eindhoven

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2013

Behaald: Twee Groene Vlaggen

Thema's: Communicatie, groen, energie, veiligheid & burgerschap

Een groen dak in Amsterdam

De Daltonschool Neptunus heeft een speciale focus op de thema's Wetenschap, Natuur en Techniek. Bij dit profiel kan duurzaamheid niet ontbreken en daarom besloot de school in 2011 mee te doen aan Eco-Schools. Inmiddels hebben ze al veel georganiseerd en al twee Groene Vlaggen behaald. In 2018 is techniekdocent Rik Kuiper zelfs Duurzame Docent van het jaar geworden.

De activiteiten binnen Eco-Schools worden op de Neptunus bedacht en uitgevoerd door de Eco-raad, zoals zij hun Eco-team noemen. De Eco-raad bestaat uit negen leerlingen uit groep 6, 7 en 8 en leerkracht Floris Lambrechtsen. Door een sollicitatieprocedure zijn de leerlingen in de Eco-raad gekomen. Dit was nog een lastige keuze, want ruim de helft van alle leerlingen van de bovenbouw wilde in de Eco-raad.

Nuttig gebruik van afval

Een belangrijk thema waar de Eco-raad op dit moment aan werkt is afval. Afval wordt gescheiden ingezameld en opgehaald. Volgens de docent heeft de school hierdoor naast de behaalde milieuwinst,

ook al kosten bespaard. Het scheiden en wegbrengen van het afval is soms nog lastig in de onderbouw: de Eco-raad heeft een schema gemaakt om te helpen bij het wegbrengen van het GFT-afval, maar dit wordt nog niet altijd nageleefd. Ook was er een docent die zich zorgen maakte over of het wel hygiënisch zou zijn om GFT-afval in een aparte bak te hebben. De Eco-raad gaat hier mee om door de leerkrachten te informeren over waarom ze afval scheiden en dat het niet onhygiënisch als de bak maar regelmatig wordt geleegd.
Ten slotte bespaart de school veel afval doordat de meeste leerlingen geen pakjes drinken meer meenemen. Alle leerlingen hebben van school aan het begin van het jaar een hervulbare waterfles gekregen, die ze elke dag mee naar school kunnen nemen. In het begin kwam er gelukkig geen protest van de leerlingen en ouders voor deze nieuwe regel, maar meester Floris ziet de laatste tijd soms toch weer pakjes drinken in de klas. Volgend schooljaar wil de Eco-raad hier weer beter op gaan letten.

In een zelfgebouwd kippenhok op het dak wonen drie kippen die gered zijn uit de bio-industrie.

Een bijzonder schooldak
Wat bijzonder is, is dat deze school zelf het GFT-afval scheidt en composteert. Ze hebben een wormenhotel waarin wormen het afval omzetten in compost en de rest van het GFT-afval wordt gevoerd aan de kippen. In een zelfgebouwd kippenhok op het dak van de school wonen drie kippen, die gered zijn uit de bio-industrie. Verder heeft de school op het dak zonnepanelen, een groen dak en een moestuin waar leerlingen onder andere aardappels en zonnebloemen verbouwen. De moestuin is onderdeel van de talentlessen: lessen waarbij leerlingen zich op verschillende activiteiten in kunnen schrijven om zo een nieuw talent te ontwikkelen.

Samenwerken met het Wereld Natuur Fonds
Via de Raad van Kinderen schakelde het Wereld Natuurfonds de Neptunus in om mee te denken over hoe ze er voor kunnen zorgen dat Nederlanders duurzamer gaan leven. Toen ze nadachten over duurzaamheid in Nederland, kwamen ze al gauw op het probleem van zwerfafval. Om zwerfafval op te lossen bedachten ze een origineel plan: een prototype van een rugzakje met daarin een containertje, zodat leerlingen op weg naar huis afval konden oprapen om mee naar huis te nemen. Hoewel dat misschien lastig te realiseren was, leidde het wel tot een ander idee: de Afvalchallenge.

De Neptunus heeft één grote droom: een klimaatneutrale school worden.

Hierbij strijden klassen tegen elkaar om zoveel mogelijk zwerfafval in de buurt te verzamelen. Het Wereld Natuurfonds vond het een goed idee en wilde er graag mee verder. Ze vroegen of de Neptunus de pilot wilden zijn voor de challenge. Dat wilden zij natuurlijk wel! De pilot, die begin 2018 werd uitgevoerd, was een groot succes: met alle klassen van de school hebben ze kilo's zwerfafval over heel IJburg verzameld. Dit afval werd gesorteerd en gewogen en de winnende klas kreeg taart om het te vieren. Onlangs sprak meester Floris een buurtbewoner die zich de actie nog goed kon herinneren en er heel enthousiast over was. Dit programma herhaalt de school komend schooljaar en zij hoopt dat andere AMOS-scholen hierop aanhaken.

Het Eco-team

Een klimaatneutrale school

De Neptunus heeft één grote droom: een klimaatneutrale school worden. Dit betekent dat ze zo weinig mogelijk CO_2 uitstoten en dat ze de CO_2 die ze uitstoten proberen te compenseren. Dit willen ze bereiken door onder meer het opwekken van energie met zonnepanelen en de inzet van warmtepompen. Verder willen ze bomen planten om de CO_2-uitstoot te compenseren, deels door ze zelf te planten en deels doordat de hele school de zoekmachine Ecosia gebruikt op de computer. Deze zoekmachine gebruikt een groot deel van zijn inkomsten om bomen te planten. Een ander doel voor de toekomst is ervoor te zorgen dat duurzaamheid nog beter verwerkt is in het lesprogramma: dat het op een natuurlijke manier geïntegreerd is in de lessen.

Tips

Natuurlijk heeft de Eco-raad van Daltonschool Neptunus ook nog tips voor andere scholen die aan de slag willen met duurzaamheid:
"Begin bij de leerlingen en leerkrachten waar de energie zit: iedere beweging heeft voorlopers die het proces op gang brengen. Begin ook met praktische dingen die je vrij makkelijk zelf kunt doen: afval scheiden, overstappen op groene stroom of het schoolplein vergroenen. Betrek daarnaast in een vroeg stadium ouders bij het Eco-team of bij de activiteiten. Zo is er meer capaciteit dan wanneer alleen leerlingen en docenten het doen. Zorg er tenslotte voor dat de Eco-Schools activiteiten aanhaken op een bestaand (les)programma, zodat de activiteiten goed geborgd zijn binnen de school."

Paspoort

Naam school: Daltonschool Neptunus, Amsterdam

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2011

Behaald: Twee Groene Vlaggen

Thema's: Afval & grondstoffen, energie

Bron: rtva.nl

De Eco Heroes

Het Wellantcollege de Groenstrook in Aalsmeer noemt de leerlingen en docenten van het Eco-team de 'Eco Heroes'. Twee docenten en twee leerlingen vertellen hoe ze met elkaar samenwerken en hoe ze omgaan met leerlingen die niet mee willen doen.

Het Eco-team bestaat uit leerlingen van de eerste tot en met de vierde klas. De docent zegt dat de leerlingen heel mooi mixen, dat ze goed naar elkaar luisteren, maar ook allemaal zelf iets durven te zeggen. "De eersteklassers durven net zoveel te zeggen als de leerlingen uit de vierde klas. Ze doen het samen en dat is mooi om te zien." De docent denkt dat leerlingen op een VMBO-school relatief minder betrokken zijn, dat ze liever gaan gamen dan zich inzetten voor een leerlingenraad of een Eco-team, maar: "De leerlingen die wel meedoen, zetten zich écht in" zegt hij. "Het allerleukste vind ik dat leerlingen zelf initiatief nemen, zelf verantwoording nemen en zichzelf ontplooien op een totaal ander gebied dan normaal gesproken op school."

Omgaan met weerstand

In het begin was er veel weerstand, leerlingen lieten hun afval gewoon op tafel liggen. Steeds vaker wordt het toch goed weggegooid. "Het is een traject, het duurt even voor alles op de rails is" zegt de docent van het Eco-team hierover. Hoe om te gaan met leerlingen die niet naar de juiste bak willen lopen om hun afval weg te gooien? "Plaats meer afvalbakken! Zo maak je het ook de leerlingen die niet te ver willen lopen makkelijk" tipt een van de leerlingen van het Eco-team.

"Het allerleukste vind ik dat leerlingen zelf initiatief nemen, zelf verantwoording nemen en zichzelf ontplooien op een totaal ander gebied dan normaal gesproken op school."

Een handjevol verpest het voor de rest

Leerlingen die niet mee willen doen, vormen echter een probleem voor de activiteiten van het Eco-team. Naast het niet scheiden van afval, heeft de school last van vandalisme. Vuilnisbakken op het terrein van de school worden in brand gestoken en zeeppompjes in de toiletten worden kapot gemaakt. "We weten allemaal hoe het zou moeten, maar een handjevol leerlingen verpest het voor de rest." De oplossing voor omgaan met weerstand van leerlingen heeft het Eco-team nog niet gevonden, maar ze hebben hier al wel ideeën over. Het ene idee is meer surveilleren en leerlingen aanspreken op hun gedrag. Een ander idee is een positieve benadering: leerlingen belonen als ze het juist goed doen. Zo willen ze leerlingen muntjes gaan geven als ze afval in de juiste afvalbak gooien, waarmee ze iets in de kantine kunnen kopen.

Het Eco-team

Een groene school

Wellantcollege de Groenstrook is een VMBO-school met ongeveer 650 leerlingen. Naast gewone lessen zoals Nederlands, wiskunde en biologie, volgen de leerlingen op deze school ook praktijklessen binnen een groen thema. Denk aan voeding, paardenverzorging of techniek. Vanwege de groene insteek van alle scholen binnen de Wellant-scholengemeenschap, is er ook veel plek voor duurzaamheid op deze scholen. Veel scholen binnen de Wellantscholengemeenschap doen dan ook mee aan Eco-Schools.

Paspoort

Naam school: Wellantcollege de Groenstrook, Aalsmeer

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2016

Behaald: De Groene Vlag

Thema's: Afval & grondstoffen, communicatie, gezondheid & hygiëne

Eco-Schools, gefeliciteerd met het 25-jarig jubileum!

Wij ondersteunen jullie doel met ons vakblad Schoolfacilities.

Blijf op de hoogte en neem een (gratis) abonnement.

Aanmelden kan via www.schoolfacilities.nl

Een Eco-team met 20 leerlingen

Het Maerlant-Lyceum in Den Haag heeft een groot Eco-team met drie docenten en maar liefst 20 leerlingen. Zo'n grote groep gemotiveerde leerlingen is natuurlijk geweldig, maar hoe houd je dat werkbaar? Het Maerlant-Lyceum deelt haar ervaringen.

Het Eco-team van het Maerlant-Lyceum werkt aan vier thema's: energie, voedsel, communicatie en afval. Een groot succes zijn de activiteiten die het Eco-team organiseert op school. Zo deden ze mee aan de Nationale Week Zonder Vlees met de activiteit 'Pimp je Broodje', waarbij alle leerlingen zelf brood konden meenemen om deze op school te 'pimpen' met lekker, vegetarisch beleg. Andere activiteiten waren het uitdelen van groente en fruit aan alle leerlingen, een vegetarische kookworkshop en een actie om zwerfafval op te ruimen van het strand.

Vergaderen met 23 mensen

Het Eco-team van totaal 23 mensen is verdeeld in verschillende commissies met elk een eigen thema. Tijdens vergaderingen overlegt het Eco-team eerst met zijn allen over aankomende activiteiten en algemene onderwerpen. Vervolgens gaan ze uit elkaar om in commissies aan hun eigen thema te werken. Om overzicht te houden van alle plannen is er een bord waarop duidelijk te zien is welke acties er lopen, wat er gedaan is en wat er nog gedaan moet worden.

Een kledingruilbeurs organiseren

Tijdens één van de vergaderingen wordt de eerstvolgende activiteit besproken. Het Eco-team wil een kledingruilbeurs organiseren, voor alle leerlingen en docenten van de school. De leerlingen komen met allerlei ideeën voor de activiteit, maar ook met zorgen: "Wat als we niet genoeg kleding hebben om te ruilen?" De docenten geven de leerlingen het woord, maar zorgen wel dat het gesprek in goede banen wordt geleid. "Als we niet genoeg kleding hebben is het mislukt, maar dan weten we dat voor de volgende keer", zegt een docent. Ook worden de leerlingen uitgedaagd door de docenten om hun plannen serieus en concreet te maken: "Werk je idee uit, maak een mooi document en zet daarin wie, wat, wanneer moet doen."

Betrekken van facilitaire medewerkers

Niet alleen leerlingen en docenten zijn actief bezig, het Eco-team betrekt ook het OOP (onderwijsondersteunend personeel) van de school vaak bij hun projecten. Bij ingewikkelde onderwerpen, zoals ledlampen of zonnepanelen legt de facilitair medewerker rustig uit wat het precies inhoudt en wat er allemaal bij komt kijken. Hij neemt hun ideeën mee naar zijn vergadering en stuurt mailtjes naar het Eco-team om de leerlingen op de hoogte te houden van wat er in de vergadering is gezegd. De leerlingen voelen zich daardoor erg serieus genomen door de school.

Van leerlingen, voor leerlingen

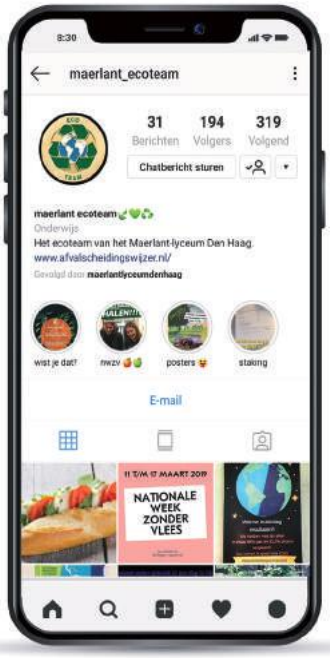
De docenten en leerlingen geven wel aan dat het verduurzamingsproces langzamer gaat wanneer het

"Het zou sneller gaan als wij het zelf zouden doen, maar het maakt meer impact als leerlingen het doen, omdat het van leerlingen, voor leerlingen is."

aan de leerlingen wordt overgelaten en er in een team aan wordt gewerkt. "Maar het gebeurt zo wel op de best mogelijke manier", zegt een docent. "Het zou sneller gaan als wij het zelf zouden doen, door het in een team aan te pakken raakt het namelijk snel kwijt in de waan van de week." geeft de docent aan. "Het maakt daarentegen meer impact als leerlingen het doen, omdat het van leerlingen, voor leerlingen is. En we leren zelf op deze manier ook nog van de leerlingen!"

Reacties van andere leerlingen

De rest van de leerlingen van de school reageert gemengd op de activiteiten van het Eco-team. Door leuke activiteiten, posts op Instagram en posters probeert het Eco-team toch alle leerlingen mee te krijgen. En dat werkt: het Eco-team merkt dat hun activiteiten steeds beter worden ontvangen. Er lijkt zelfs een verandering van de norm gaande te zijn. Waar de leerlingen van het Eco-team eerst soms een beetje geplaagd werden -"Er ligt iets op de grond, jij zit in het Eco-team, raap het op!"- zien leerlingen nu zelf ook dat het belangrijk is en ruimen ze het zelf op. "Het is niet meer stoer om het niet te doen." Het Eco-team van het Maerlant-Lyceum laat zien dat doorzetten en goede communicatie een mooie verandering tot stand kunnen brengen!

Paspoort

Naam school: Maerlant Lyceum, Den Haag

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2018

Behaald: Bronzen certificaat

Thema's: Energie, voedsel, communicatie, afval & grondstoffen

Zwerfafvaleducatie: de impact en aanpak van zwerfafval

Zwerfafval: je kunt er niet omheen. Op straat, in het bos, langs de snelweg en ook in de speeltuin. Vaak belandt afval op straat of in de natuur en blijft het decennia - of zelfs voor altijd - liggen. Hoe zorg je ervoor dat juist kinderen en jongeren bewust worden van hun gedrag en de impact van zwerfafval ervaren? Maak een keuze uit het scala van lesmaterialen en leuke educatieve extra's van Supporter van Schoon en laat leerlingen zelf in actie komen!

Spelenderwijs leren over zwerfafval (PO)

Op www.aandeslagmetafval.nl vind je diverse educatieve materialen voor alle groepen in het basisonderwijs. Uniek in het aanbod is de Afvalkoffer. Deze koffer, een lespakket boordevol activiteiten voor onder-, midden- en bovenbouw, gebruik je om spelenderwijs aan de slag te gaan met het onderwerp zwerfafval voorkomen en afval recyclen. Meer over de leskoffer lees je op www.aandeslagmetafval.nl/po/afvalkoffer. Je bestelt hem gratis met de code **ESPO7204**.

Daag middelbare scholieren uit met de Schoon Challenge (VO)

In drie delen maakt de Schoon Challenge middelbare scholieren meer bewust van hun eigen afvalgedrag. Met een theorieles leren ze over afbraaktijden, daarna gaan ze zelf aan de slag en maken ze hun eigen zwerfafvalcampagne: een poster, een flyer of een social media post. Ze denken na hoe ze met communicatie bewustzijn kunnen creëren en gedragsverandering kunnen stimuleren. De lessenreeks sluit af met een Challenge waarbij de scholieren zoveel mogelijk zwerfafval rondom de school verzamelen. Op www.aandeslagmetafval.nl/vo/schoonchallenge ontvang je de Schoon Challenge gratis met code **ESIM8496**.

Handig: bestel handschoenen en zakken

Zwerfafval rapen gaat makkelijker met een paar stevige handschoenen en Supporter van Schoon-afvalzakken. Die zitten in het basispakket dat je gratis ontvangt als je je opschoonactie aanmeldt op supportervanschoon.nl.

Educatieve extra's

Speel met kleuters het online afvalspel, zing samen het aanstekelijke Opschoonlied van Minidisco of download een van de superleuke kleurplaten met de naam van het kind. Leerlingen van groep 4 t/m 8 maken muziekinstrumenten van zwerfafval of gaan de strijd aan in de game Zwerfafval Battle. Bekijk het allemaal op de educatieve website van Supporter van Schoon: www.aandeslagmetafval.nl

De leskoffer Aan de slag met afval en de Schoon Challenge staan beide in de lijst van Rijkswaterstaat van beste afvaleducatiematerialen voor het onderwijs. Ze sluiten aan op de kerndoelen van het onderwijs en de 21e-eeuwse vaardigheden. "Moderne, actieve lessen met leuke, afwisselende opdrachten. Goede balans tussen kennis en actie. De vormgeving is helder en sluit aan bij de doelgroep. De doelen zijn duidelijk beschreven en de opdrachten zijn vernieuwend én positief."

Dit artikel wordt je aangeboden door:
Suporter van Schoon
Een landelijk initiatief dat mensen verenigt en activeert om een vuist te maken tegen zwerfafval. Een schone omgeving is essentieel voor onze natuur en onze toekomst.
www.aandeslagmetafval.nl
www.supportervanschoon.nl

Gemotiveerde leerkrachten

Eco-Schools is ‘Student-led change’, wat betekent dat leerlingen centraal staan in de duurzame verandering van de school. Maar leerlingen kunnen dit niet alleen. Betrokkenheid van leerkrachten is nodig om duurzaamheid een vaste plek te geven in het onderwijs. Hoe stimuleer je leerkrachten om met duurzaamheid aan de slag te gaan? Wilke Vos – directeur van De Kleine Prins in Rotterdam- vertelt over zijn ervaringen.

Toen de school begon met Eco-Schools werd al snel duidelijk dat niet alle leerkrachten het onderwerp even serieus namen: “Waar een aantal leerkrachten het normaal vond om iets met duurzaamheid te doen, deden anderen er een beetje lacherig over. Er was dus een groot verschil in denkwijze. Aangezien leerkrachten ook deel uitmaken van de maatschappij, heb je ook op school klimaatontkenners ertussen zitten.” aldus Wilke Vos. Om alle leerkrachten mee te krijgen werd er een studiemiddag georganiseerd. Hier werd onder andere uitgelegd waarom het belangrijk is en hoe je duurzaamheid in het curriculum kunt verwerken. Inmiddels wordt het bewustzijn onder de meeste leerkrachten groter en is er een cultuurverandering in gang gezet.

Duurzaamheid uitdragen

Om leerkrachten voor 100% mee te krijgen is er nog een lange weg te gaan, maar Wilke Vos blijft zijn duurzame visie uitdragen. Zo zijn er tijdens de lunch biologische producten te vinden en wordt er in de school enkel nog biologische thee gedronken. Wilke Vos: “Bewustwording is belangrijk en als school moet je altijd de vraag blijven stellen: zijn we nu duurzaam bezig? Plastic flesjes tijdens de Avondvierdaagse, dat kan toch niet!” Zo wordt er ook goed nagedacht over de cadeautjes die de leerlingen krijgen rond de feestdagen, als het speelgoed na één keer spelen kapot gaat is het namelijk niet duurzaam.

Duurzaamheid weer hoog op de agenda

Dit schooljaar wil de Kleine Prins weer aan de slag met duurzaamheid. Het leerkrachtentekort is nog steeds een probleem en de directeur wil zijn medewerkers niet met extra werk belasten. Daarom worden activiteiten als de Warmetruiendag, Dag van de Duurzaamheid en de boeken- en kledingruil opgenomen in de jaarplanning. Ook zal het Eco-team weer nieuwe leden verwelkomen uit groep 7. De leerlingen die in groep 8 zitten, kunnen deze leerlingen op weg helpen waar nodig, voordat zij de school gaan verlaten.

Het Eco-team maakt zelf papier

"Aangezien leerkrachten ook deel uitmaken van de maatschappij, heb je ook op school klimaatontkenners ertussen zitten."

De uitreiking van de Groene Vlag

Houd het positief!

Wilke Vos wil nieuwe scholen die meedoen aan Eco-Schools graag meegeven dat het slim is om vanaf het begin al het schoolbestuur te betrekken bij je plannen. Op die manier kun je ideeën makkelijker doorvoeren. "Laat ook vooral blijken dat duurzaamheid geen geld hoeft te kosten. Misschien moet je eerst een investering doen, maar dat ga je op den duur zeker terugverdienen." Ook zijn studiedagen een goede manier om aan alle leerkrachten het belang van duurzaamheid onder leerlingen te laten zien. "Kinderen die nu op school zitten, zijn de beslissers van de toekomst. Zij kunnen echt dingen gaan veranderen!" Ook wil hij graag meegeven dat een positieve kijk belangrijk is: met kleine aanpassingen in je eigen levensstijl kun je al grote verschillen maken.

Paspoort

Naam school: De Kleine Prins, Rotterdam

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2009

Behaald: Twee Groene Vlaggen

Thema's: Gebouw en omgeving, afval & grondstoffen

Hoge betrokkenheid van leerlingen

Op KinderCampus Hilversum is duurzaamheid verankerd in het onderwijs dankzij de hoge betrokkenheid van leerlingen. Zo spreken de leerlingen zelf de juf of meester aan als zij vergeten de lamp uit te doen.

De KinderCampus is een Ervarings Gericht Onderwijs school. Duurzaamheid is één van de speerpunten en neemt vanaf de start van de school 15 jaar geleden, dan ook een plaats in. Belangrijk hierbij vindt de school het eigenaarschap bij leerlingen. Met verschillende thema's zetten zij de kinderen aan tot onderzoek en nadenken. De kinderen komen vervolgens zelf met ideeën die ze samen met de docenten omzetten in acties en afspraken. Jacqueline Leferink, begeleider van het Eco-team: "Doordat wij de kinderen met behulp van gekozen thema's onderzoek laten doen en laten meedenken ontstaat er betrokkenheid en eigenaarschap vanuit de kinderen. Ze hebben het zelf bedacht en voelen zich verantwoordelijk voor het uitvoeren en continueren van de afspraken.''

Leerlingen halen zelf het afval op

Een mooi voorbeeld van dit eigenaarschap is te zien in het afval scheiden van de school. Toen de school met het thema afval aan de slag ging, hebben leerlingen uit de bovenbouw onderzoek gedaan naar afval. De conclusie was dat het afval scheiden onder kinderen een stuk beter kon. Er zijn bakken aangeschaft en de kinderen zijn de klassen langs geweest om uit te leggen welk afval in welke bak moest. Ze hebben niet alleen het idee bedacht, maar voelen zich ook in de uitvoering verantwoordelijk. Zo legen ze aan het eind van de dag zelf de afvalbakken en brengen dit naar de verschillende afvalcontainers. Een prachtig voorbeeld van 'Student-led change'! De leerlingen vinden het belangrijk dat het afval wordt gescheiden en staan daarom altijd keurig op tijd naast het bureau van de juf. Ze hebben zelfs een rooster opgesteld wie, wanneer aan de beurt is.

Werken vanuit thema's helpt

Ook energie besparen staat bij de leerlingen hoog in het vaandel, zo wordt het digibord door de leerlingen uitgezet wanneer dit vergeten wordt door de juf of meester. Ook worden de deuren van de wc's na vertrek gesloten zodat het licht niet aan kan gaan door passerende kinderen via de bewegingssensor. Al deze ideeën komen voort uit het werken vanuit de verschillende thema's. Bij al dit soort acties blijkt steeds weer dat de leerlingen zo actief zijn, omdat ze het zelf belangrijk vinden en zelf bedacht hebben.

Kraanwaterdag

Naast de verschillende duurzaamheidsthema's denken de kinderen ook mee over losse acties en activiteiten. Zo bleek dat meedoen aan Warmetruiendag lastig was. Het kostte meer energie om de verwarming eerst lager te zetten om daarna de gehele school weer op te warmen. Het Eco-team is toen met het idee gekomen om er een fotowedstrijd van te maken. Leerlingen maakten thuis een foto van hun deelname aan de Warmetruiendag zodat ze toch nog mee konden doen. Later is deze dag door het Eco-Team tot 'kraanwaterdag' benoemd. Leerlingen namen op die dag allemaal drinkbekers met water mee. Dit beviel zo goed dat het nu in veel groepen op elke woensdag 'kraanwaterdag' is. En een grote groep

kinderen – vooral de oudere kinderen - neemt elke dag kraanwater mee. Jacqueline: "Het leuke is dat leerlingen ook de leerkrachten durven aan te spreken wanneer zij koffie drinken. De 'kraanwaterdag' geldt volgens de kinderen namelijk voor de gehele school.''

Een enthousiaste kartrekker

Naast een enthousiaste en betrokken groep kinderen in het Eco-team, heb je ook iemand nodig die de kar trekt. Op KinderCampus Hilversum is dat Jacqueline Leferink. Door haar enthousiasme zorgt zij er als Eco-team begeleider voor dat de leerlingen net zo enthousiast worden en er nog een schepje bovenop doen. Zo worden oplossingen altijd door de leerlingen zelf bedacht. De school zorgt er alleen voor dat het gefaciliteerd wordt. Jacqueline: "Als ik zelf oplossingen bedenk gaat dat veel sneller, maar dat wil ik niet. Het gaat erom dat de oplossingen vanuit de kinderen ontstaan. Het geeft niet dat het daardoor wat langer duurt!''

Paspoort

Naam school: KinderCampus, Hilversum

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2017

Behaald: Zilveren certificaat

Thema's: Groen, afval & grondstoffen, energie

Nieuw project: Eco-Schools Facilitair

Met Eco-Schools kunnen leerlingen veel voor elkaar krijgen als het gaat om duurzaam denken en doen, maar hebben zij niet de bevoegdheid om beslissingen te nemen over facilitaire zaken. Denk aan het afvalcontract, het inregelen van de verwarming of de inkoop van milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen. Eco-Schools Facilitair biedt oplossing.

Eco-Schools Faclilitair ondersteunt schoolbesturen om een start te maken met verduurzaming én het helpt de duurzame beweging van leerlingen en docenten vooruit. Het is een kort en facilitair management project dat in ongeveer zes maanden wordt uitgevoerd. Met het project wordt in kaart gebracht wat de duurzame wensen en mogelijkheden zijn op het gebied van facilitaire zaken. Ook analyseren we kansen in de omgeving, bij bijvoorbeeld de gemeente of bedrijven. Al deze input vertalen we naar een concreet actieplan, zodat je alles in huis hebt om een vliegende start te maken!

Integrale aanpak

Met Eco-Schools Facilitair is er veel aandacht voor wat er leeft op de scholen zelf. Het team van leerlingen en docenten én het team van het schoolbestuur versterken elkaar. Zo werk je met dit project aan een integrale aanpak van duurzaamheid.

Meer informatie

Kijk voor meer informatie op www.eco-schools.nl/facilitair

De zesde Groene Vlag

Op 20 juni 2019 heeft op de Bosseschool in Middelharnis een audit plaatsgevonden voor het behalen van de zesde Groene Vlag. Een spannend moment voor de school en het Eco-team! Op basis van het aangeleverde materiaal en de rondleiding door de school is de audit met succes afgerond. Als tweede school in Nederland mogen zij de zesde Groene Vlag in ontvangst nemen.

Eind september is dit feestelijk gevierd bij de Bosseschool. Het Eco-team, de begeleider, de juffen en verschillende schoolklassen waren aanwezig. Naast mensen van de school waren ook wethouder Tea Both en Anne Marijke Elema van de gemeente Middelharnis, een vertegenwoordiger van Deltawind en Eco-Schools Nederland aanwezig tijdens dit feestelijke moment. Iedereen had een korte toespraak voorbereid voor het Eco-team waarin de trots is uitgesproken en plannen voor de toekomst zijn gemaakt. De Groene Vlag, de bijbehorende certificaten en een cheque van Deltawind van € 500,- euro zijn uitgereikt aan het Eco-team. Het Eco-team nog een hele leuke quiz met stellingen voorbereid voor de aanwezigen en de twee nieuwe leden van het Eco-team zijn bekend gemaakt.

"Als je na twee jaar stopt dan krijgen alle nieuwe leerlingen niks mee van het keurmerk. Die krijgen geen kans om in het Eco-team te zitten, iedereen verdient die kans toch?"

Ervaringen Eco-team

Na de uitreiking van de Groene Vlag vertelde het Eco-team over hun ervaringen. In het Eco-team zitten onder andere Wes en Elin. Zij zitten nu beide in groep 8, dit wordt hun 3e jaar in het Eco-team, Aiden en Kyra zitten in groep 7, dit wordt hun tweede jaar in het Eco-team. Het Eco-team vergadert één keer per acht weken, waarbij ze een goede taakverdeling maken, met een overzicht van wie wat doet en wanneer. Zo checken ze bijvoorbeeld aan het eind van de dag of in alle lokalen het digibord en de computers zijn uitgezet. Als dat niet zo is dan hangen ze een briefje op en zetten ze de computer en het digibord uit.

Wat het Eco-team het leukst vond aan het afgelopen jaar? Het rondleiden van de Eco-Schools-auditeur, het dak op gaan om de zonnepanelen te bekijken en het debat dat ze vorig jaar gehouden hebben. Het debat ging over de gevolgen van wel of niet vlees eten. Voor Eveline -de coördinator van het Eco-team- was het hoogtepunt dat het Eco-team groen licht heeft gekregen voor de zesde Groene Vlag, ze voelt zich erg trots op deze prestatie.

Het Eco-team

Toekomstplannen

Er liggen al grote plannen voor de komende jaren. Het schoolplein moet groener, in plaats van pakjes drinken meenemen naar school wil het Eco-team de leerlingen opnieuw stimuleren om een Dopper mee te nemen en ook willen ze grotere afvalbakken voor plastic en GFT, want die zijn volgens het Eco-team nu nog te klein.

De school werkt ook samen met verschillende mensen die zich inzetten voor duurzaamheid. Zo hebben zij een 'Eco-opa' die veel kennis heeft over duurzaamheid en erg betrokken is bij de school. Ook hebben ze een natuurdocent die het Eco-team helpt met verschillende projecten. Zo heeft hij bijvoorbeeld groep vijf les gegeven over afval.

Reden om mee te doen

Het werkt 'gewoon goed' en de leerlingen zijn erg enthousiast. De kinderen vinden het belangrijk voor het milieu en ze zien geen reden om te stoppen als het zo goed loopt. Het Eco-team: "Als je na twee jaar stopt dan krijgen alle nieuwe leerlingen niks mee van het keurmerk. Die krijgen geen kans om in het Eco-team te zitten, iedereen verdient die kans toch?"

Tips voor andere Eco-Schools

Wat het Eco-team andere scholen wil meegeven? "Blijven doorzetten. Probeer elk jaar nieuwe doelen te bedenken en werk daar naar toe. Ook is het belangrijk om de duurzame voordelen te benadrukken vindt het Eco-team, want hierdoor worden de leerlingen zich er van bewust dat elk steentje bijdraagt aan het milieu." Het Eco-team vindt dat alle scholen Eco-School moeten worden en stimuleren scholen hiervoor. Een mooi streven!

Paspoort

Naam school: CBS Bosseschool, Middelharnis

Doen mee aan Eco-Schools sinds: 2005

Behaald: Zes Groene Vlaggen

Thema's: Afval & grondstoffen, groen en water

Inspiratiedag 2019

Smoothies maken door te fietsen, de klimaat-rap horen van meester Hidde en een CD-speler uit elkaar halen om te kijken wat er allemaal in zit. Dit kon allemaal op de Eco-Schools-inspiratiedag die op vrijdagmiddag 27 september 2019 plaats vond op het Helicon Opleidingen VMBO/MBO Eindhoven. Ruim 100 leerlingen en docenten waren aanwezig om tijdens drie workshoprondes en een informatiemarkt kennis uit te wisselen en inspiratie op te doen voor nieuwe duurzame ideeën.

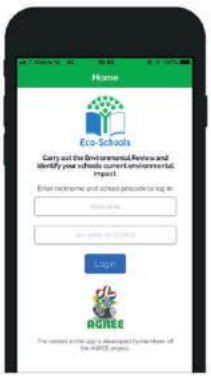

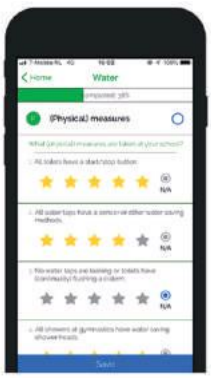
Eco-Schools app

Sinds september 2019 is de Eco-Schools app beschikbaar voor alle deelnemende scholen. Met deze app kan de Eco-scan volledig op de smartphone worden uitgevoerd en wordt het eenvoudiger om te bepalen hoe duurzaam de school al is. De app is ontwikkeld samen met Eco-Schools uit vijf verschillende Europese landen.

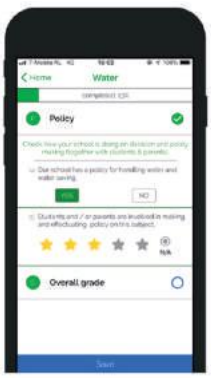
Login

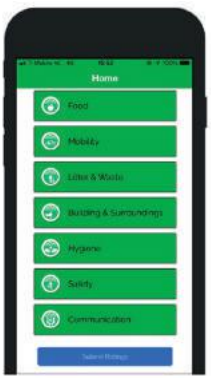
Rate statements

Answer questions

Submit your ratings

Met de Eco-scan onderzoeken leerlingen en docenten op welke duurzaamheidsthema's de school al goed scoort en bij welke thema's ruimte is voor verbetering. Het gronding uitvoeren van de Eco-scan was tot nu toe behoorlijk wat (papier)werk. De nieuwe app maakt het uitvoeren van de scan veel eenvoudiger én duurzamer!

Werkwijze

Na aanmelding per e-mail ontvangt de docent van het Eco-team binnen twee werkdagen toegang tot een speciale webpagina 'het dashboard'. De leerlingen kunnen vervolgens de Eco-Schools app downloaden in de App Store of in Google Play. Op het dashboard maakt de docent een unieke PIN-code aan waarmee leden van het Eco-team de Eco-scan in de app kunnen invullen. De resultaten worden automatisch verzameld in het bijbehorende dashboard, waar de resultaten na het invullen van alle stellingen kunnen worden gedownload en geanalyseerd. Dat is wel zo makkelijk.

Ontwikkeld met scholieren

De app is vanuit Eco-Schools Nederland ontwikkeld samen met scholieren van vijf middelbare scholen uit Nederland, Frankrijk, Zweden, Hongarije en Griekenland. Dat gebeurt binnen het internationale AGREE-project. Het project wordt ondersteund vanuit het Erasmus+ programma van de Europese Unie, omdat het een internationaal project is, is de app alleen beschikbaar in het Engels.

De app gebruiken

Wil je de app gebruiken? Neem als docent dan contact op met info@eco-schools.nl en vermeld de naam van de school en de locatie.

Erasmus+

AGREE

Eco-Schools

DOE OOK MEE!

Door met Eco-Schools mee te doen maak je deel uit van een wereldwijde beweging. In 68 landen en op 51.000 scholen werken leerlingen aan het verduurzamen van hun school en ervaren ze wat hun impact is op een duurzame toekomst!

Meer informatie en het aanmeldformulier vind je op eco-schools.nl.

ACTIE

De eerste tien scholen die zich aanmelden ontvangen diverse Eco-Schools gadgets en promotiemateriaal om uit te delen op school.*

*Om mee te doen aan deze actie dien je op het aanmeldformulier bij 'Hoe ben je bekend geraakt met Eco-Schools' het antwoord te geven 'Anders, namelijk: Inspiratiemagazine 2019'.

GDO
Gemeenten voor
Duurzame ontwikkeling

NME-centrum partner voor duurzame scholen

Allereerst feliciteren wij Eco-Schools met het 25-jarig jubileum! En natuurlijk alle scholen die het keurmerk hebben behaald.

Hulp aangeboden!

Organisaties voor natuur- en duurzaamheidseducatie (NME) in het hele land ondersteunen scholen bij het verduurzamen van gedrag, schoolorganisatie en lesprogramma. Daarbij sluiten wij aan bij wat uw school al doet rond thema's zoals burgerschap, voeding of hygiëne. Elke begeleiding vraagt maatwerk. We kunnen daarbij makkelijk andere partijen binnen ons netwerk inschakelen voor het invullen van de diverse thema's.

U bent nog geen Eco-School?

Onze kennis en ons netwerk sluiten naadloos aan bij scholen die werken met het Eco-Schools stappenplan. Wilt u ook graag Eco-School worden of meer aandacht voor duurzaamheid op uw school, maar heeft u geen idee hoe? En wilt u weten wat u als docent in de gewone lessen kunt met duurzame thema's als biodiversiteit, klimaatadaptatie, voedsel, energie en circulaire economie? Of heeft uw school al veel aanpassingen gedaan, maar mist het nog een verbindende kapstok? Uw lokale NME organisatie kan helpen!

Zo werken we samen aan een duurzame basishouding bij leerlingen en aan een duurzame ontwikkeling van de eigen leefomgeving, met oog voor de wereld om ons heen.

Lokale NME organisaties werken samen in de Vereniging Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling (GDO). Zoekt u een NME organisatie in de buurt, neem dan contact op met GDO.

Deze NME-organisaties ondersteunen Eco-Schools in hun gemeente(n): CNME Maastricht, NME Culemborg, Natuur en Milieu Overijssel, BuitenWijs (Houten, Nieuwegein, Lopik en IJsselstein), ANMEC (Amsterdam), Duurzaamheidscentrum de Papaver (Delft), De Bastei (Nijmegen), Omgevingseducatie Gooi en Vecht - en Eemstreek, Boerderij Wolfslaar (Breda)

anmec hart voor een duurzame stad
NME Culemborg
De Papaver Duurzaamheidscentrum Delft
de bastei centrum voor natuur en cultuurhistorie
Omgevingseducatie Gooi, Vecht- en Eemstreek
cnme Maastricht en regio
Boerderij Wolfslaar waar buiten binnen komt
natuur en milieu overijssel Samen voor een mooi en duurzaam Overijssel
buiten wijs Samen sterk in NME

Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling
info@verenigingGDO.nl • www.verenigingGDO.nl